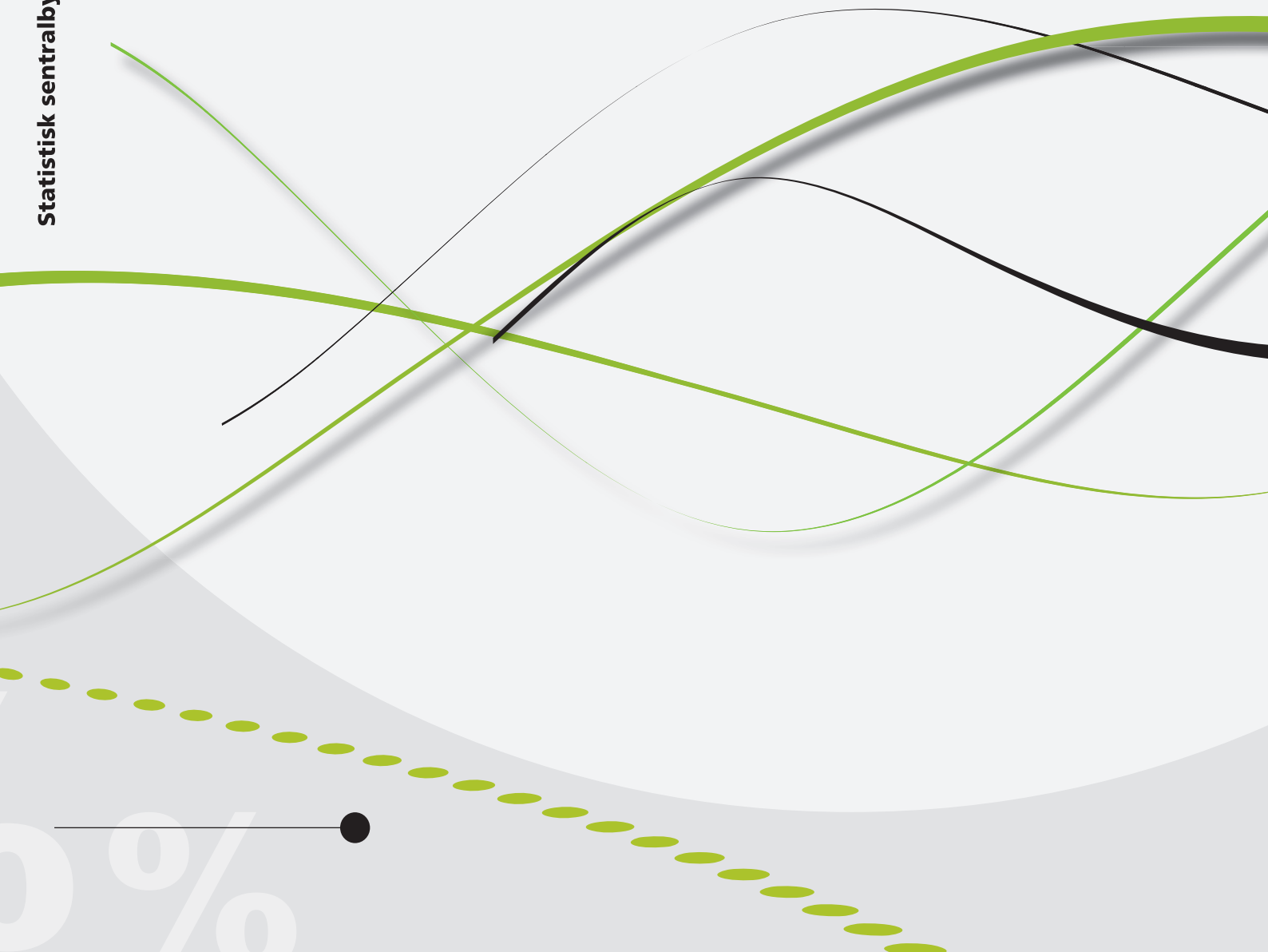

Pål Nordby og Helge Næsheim

Yrkesaktivitet blant eldre før og etter pensjonsreformen. 2016

Pål Nordby og Helge Næsheim

**Yrkesaktivitet blant eldre før og etter
pensjonsreformen. 2016**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 6. april 2017

ISBN 978-82-537-9516-4 (trykt)
ISBN 978-82-537-9517-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten beskriver hvordan yrkesaktiviteten blant eldre har utviklet seg før og etter at pensjonsreformen ble innført 1. januar 2011. I årets rapport følger vi opp de fleste av temaene fra fjorårets rapport, og i tillegg ser vi på uttak av AFP etter om man er sysselsatt eller ikke og hvor mye de som tar ut AFP jobber i forhold til de som ikke tar ut AFP.

Rapportene er tilgjengelig på SSBs nettsider under adressen www.ssb.no/publikasjoner/.

Publikasjonen er utarbeidet ved Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk av Pål Nordby og Helge Næsheim. Tor Petter Bø har vært hovedansvarlig for Vedlegg A.

Prosjektstøtte: Arbeids- og sosialdepartementet har bidratt med finansiering.

Statistisk sentralbyrå, 16. mars 2017

Christine Meyer

Sammendrag

Pensjonsreformen som ble innført i 2011 hadde som et sentralt mål at folk skulle stå lenger i arbeid. Et av de viktigste virkemidlene var at personer over 62 år skulle kunne kombinere arbeid og pensjon i større grad enn tidligere, uten at pensjonen ble redusert. Med den nye reformen ble det mulig for personer fra 62 år og ta ut alderspensjon fra folketrygden i kombinasjon med arbeid. Det ble dessuten gjort endringer i AFP-ordningen for privat sektor¹ som ga en enda sterkere økonomisk stimulans til å stå lenger i arbeid. For ansatte i virksomheter som har denne ordningen, har man derfor fått særlig sterke utslag på andelen som fortsetter i jobb.

Veksten i sysselsettingen rett etter innføringen av pensjonsreformen kom først blant 62 og 63 åringer og de har dratt med seg dette videre når de har blitt eldre. For et par år siden begynte effekten av pensjonsreformen å uttømmes. De nye tallene for 2016 viser at det bare var 66-åringene som hadde en klar vekst i andelen sysselsatte siste år. Siden 2011 er det særlig ansatte i privat sektor med utdanning på grunnskole og videregående nivå som har hatt sterk vekst i sysselsettingen blant de over 62 år. Utviklingen har dermed bidratt til en utjevning av forskjellen i lønnstakerandelene mellom lavt og høyt utdannede.

De siste par årene har nedgangen i oljerelatert virksomhet gitt et markert fall i andelen 61 åringer som fortsatte å arbeide i disse næringene. Dette har slått ut for både høyt og lavt utdannende lønnstakere. Også i andre næringer dominert av privat sektor har det siste år vært en nedgang i andelen 61 åringer som fortsetter å arbeide. Andelen lønnstakere som fortsetter i jobb har ligget mer stabilt for offentlig sektor.

Rapporten belyser også i hvilken grad personer kombinerer det å stå i arbeid med samtidig å ta ut pensjon. Også før pensjonsreformen hadde noen lønnstakere slike muligheter, men dette ble kraftig utvidet ved innføringen av reformen. Tallene viser da også at andelen lønnstakere som kombinerer arbeid og AFP/alderspensjon har hatt en sterk vekst etter 2010. I 2. kvartal 2010 var andelen 9 prosent for lønnstakere i alderen 62-66 år, mens den i 2. kvartal 2016 var 46 prosent. I privat sektor var andelen som kombinerte arbeid og pensjon 55 prosent, mens den var 38 prosent i staten og 32 prosent i kommunal sektor. Det viser seg at menn kombinerer arbeid og pensjon i mye større grad enn kvinner. Noe av dette skyldes nok at kvinner har opparbeidet seg mindre rettigheter til pensjon, samt at relativt færre kvinner enn menn arbeider i privat sektor der veksten har vært sterkest. Når vi ser på sysselsatte som kombinerer arbeid og pensjon, viser det seg at menn som tar ut AFP fra ny ordning har gjennomsnittlig arbeidstid per uke som er om lag som sysselsatte i privat sektor som ikke tar ut AFP. For kvinner i privat sektor er arbeidstiden høyere for de som kombinerer AFP med arbeid i forhold til de som ikke tar ut AFP.

¹ Ny AFP-ordning i privat sektor ble fra 2011 en livsvarig pensjon som kan tas ut fra fylte 62 år. Tar man ut AFP må man også ta ut alderspensjon fra folketrygden helt eller delvis (minimum 20 prosent). Man kan i tillegg jobbe så mye man vil uten at pensjonen avkortes

Abstract

A key goal of the Norwegian pension reform of 2011 was for older employees to remain in the workforce. One element of the reform was the opportunity to combine work and pension from the age of 62, without a reduction in pension.

In the years preceding the reform, the share of the population aged 60 and over who were in employment had already seen a degree of growth. However, the development since 2011 shows stronger growth for those aged 62-66 than for 60-61 year-olds. 62-63 year-olds had strong growth in the initial years of the reform, while 64-66 year-olds have shown strong growth in the following years after the reform. The growth has been particularly strong for employees in the private sector without a higher education. Data for 2016 indicates that the effect of the pension reform has come to an end. Only for those 66 years old the employment rate increased somewhat the last year.

The downturn in oil-related business the last couple of years, has given a clear decrease in the share of 61 year-olds who were still working the next year. Other industries in private sector did also experience a downward trend in the share of 61 year-olds who were still working the next year. The share of employees still working the next year has been more stable in public sector.

The new pension reform of 2011 made it easier for those 62 years and older to combine work and receiving payment from general old age pension. In addition the same changes were made in the supplementary pensions system in the private sector (private AFP) to encourage older employees to remain in the workforce. The share of employees combining work and pension showed strong growth after 2010. In the 2nd quarter of 2010, 9 per cent of employees aged 62-66 were combining work with pension, while in the 2nd quarter of 2016, almost half of this age group was combining work and pension. The share of employees who combine work and pension is higher in the private sector than in the public sector due to the change in private AFP. Many more men than women combine work and pension. This is because women have accumulated fewer pension rights and because there are fewer women than men with access to private AFP.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
2. Utvikling i lønnstakerprosent	10
3. Kombinasjon av arbeid og pensjon	17
4. Fortsatt i jobb	22
5. Sysselsatte og uttak av AFP	23
Vedlegg A: AKU - årgjennomsnitt 2016	27
Vedlegg B: Arbeid og pensjon	32
Vedlegg C: Ny datakilde. Fra Aa-register til a-ordningen	37
Figurregister	42
Tabellregister	42

1. Innledning

Formålet med rapporten for 2016 er å vise om veksten man fant i sysselsettingsprosentene for de 62 år og eldre etter pensjonsreformen i 2011, nå har stabilisert seg. I tillegg har vi i årets rapport sett nærmere på arbeidstiden til de som tar ut AFP og fortsatt er i arbeid.

Det første året etter pensjonsreformen ga et klart skifte oppover i sysselsettingsprosenten for de over 62 år. Derimot var ikke økningen i sysselsettingsprosenten for 62-åringer fra 2014 til 2015 (fjorårets rapport) noe sterkere enn for sammenligningsgruppene på 55 og 60 år. For 63- og 64-åringer var derimot veksten sterk. I årets rapport vil vi undersøke om effekten av pensjonsreformen fortsetter å flate ut for nye 62-åringer og om noen av de andre aldergruppene over 62 år fortsatt har vekst i sysselsettingsprosenten.

Vi foretar i hovedsak en ren beskrivende analyse av utviklingen og gjør ikke forsøk på å forklare årsaker. Pensjonsreformen kan være en viktig, men ikke den eneste grunnen, til den utviklingen sysselsettingstallene viser. Den beskrivende analysen er likevel lagt opp slik at man kan få indikasjoner på mulige virkninger av pensjonsreformen. Det gjøres på to måter. Det ene er å ta med tall for sysselsettingen blant personer som er yngre enn 62 år, som ikke er påvirket av pensjonsreformen gjennom større muligheter for utbetaling av pensjon mens man er i arbeid. Det andre er at vi fordeler sysselsettingen på ulike grupper av eldre basert på kjønn, alder, utdanning, næring og sektor slik at dette kan gi en indikasjon på hvordan disse gruppene tilpasser seg pensjonsreformen.

Pensjonsreformen inneholdt flere endringer som hadde som formål å øke yrkesdeltakelsen. Den man forventet at raskest ville gi effekt var muligheten for å kunne kombinere uttak av pensjon fra 62 år uten trekk i inntekt hvis man fortsatte å arbeide. For pensjon fra folketrygden gjaldt dette alle grupper, mens det for tjenestepensjonene er ulike løsninger. For de som har den AFP-ordningen som er vanlig i privat sektor kan man også kombinere arbeid med uttak av denne, mens dette ikke gjelder AFP-ordningen som er vanlig i offentlig forvaltning uten at utbetalingene avkortes. Her har på den andre siden enkelte grupper i mange år hatt en del særaldersgrenser som gir mulighet for kombinasjon av arbeid og pensjon. Disse ble ikke endret gjennom pensjonsreformen. I privat sektor er det en god del som ikke har den vanlige AFP-ordningen. Enten har de ingen eller de har mer lokalt baserte avtaler. Samlet sett vil man forvente at effekten på sysselsetting var sterkest for de med AFP-ordning i privat sektor.

En annen endring som kom med pensjonsreformen var at det ikke lenger er en grense på hvor mange yrkesaktive år som teller med i pensjonsgrunnlaget, slik at den samlede pensjonsbeholdningen øker så lenge man jobber, og fordeles utover forventet gjenværende levealder når man pensjonerer seg. Dette vil man også forvente at bidrar til at flere står lenger i jobb. Her er det imidlertid overgangsordninger avhengig av fødselsår slik at det tar noen år før man kan måle effekter av dette. Levealdersjusteringen, det vil si at befolkningens økende levealder gir lavere pensjonen gitt samme pensjoneringsalder, kan også føre til at flere ønsker å jobbe lenger for å bygge opp en større pensjonsbeholdning.

Valg av datakilder

I analysen er det interessant å se på effekter på ettårige aldersgrupper. Når man i tillegg ønsker å dele inn etter kjønn, utdanning, næring, sektor osv. tilsier det at registerdata er best egnet siden det ikke er utvalgsusikkerhet knyttet til denne datakilden.

For å få fram data raskt kunne man tenke seg å bruke kvartalstall fra Arbeidskraftundersøkelsene (AKU). Disse tallene har imidlertid alt for store tilfeldige variasjoner når man skal måle endringstall for ettårige aldersgrupper. Særlig blir dette et problem når man også ønsker å få tallene fordelt etter variable som kjønn og utdanning. Man må da i stedet over på registerdata, som er totaltelling.

I analysen er fokus på personer i alderen 60 til 70 år. 60- og 61-åringer brukes som sammenligningsgruppe siden muligheten for å ta ut tidlig pensjon starter som 62-åring. Også de som er 67-70 år kan i noen grad sees på som en sammenligningsgruppe i forhold effekten knyttet til pensjon i alderen 62 til 66 år. Vi ser mindre på de som er over 70 år av flere grunner. Alderskullene for disse aller eldste som er i arbeid blir svært små, samt at kvaliteten på dataene også er en god del svakere.

I analysen tar vi bare med personer som registrert bosatte i Norge². Dette har liten effekt, siden det foreløpig er få sysselsatte som er ikke-bosatte i de aktuelle aldersgruppene. Vi ser også bort fra selvstendig næringsdrivende. Dels skyldes dette at produksjonstiden da ville blitt over ett år lenger, samt at pensjonsreformen slår annerledes ut for disse. I vedlegg A er det noen tall basert på AKU hvor også selvstendige er inkludert.

Før 2015 ble Aa-registeret sammen med Lønns- og trekkoppgaveregisteret brukt som kilde for data om lønnstakere. I tidligere utgaver av denne rapporten beskrives dette nærmere. Fra og med 2015 brukes a-ordningen som kilde for data om lønnstakere.

Fra 1. januar 2015 ble innmelding til Aa-registeret erstattet av innmelding til a-ordningen. Eller mer presist, Aa-registeret ble sammen med en del rapporteringer fra arbeidsgivere til Skatteetaten og SSB samordnet i en felles rapportering i det som kalles a-ordningen. Populasjonene i det gamle Aa-registeret og a-ordningen er ikke helt identiske, det nye registeret inneholder noen typer lønnstakere som ikke ble rapportert inn til Aa-registeret så det er et brudd i tidsserien. Allikevel mener vi at vi fortsatt kan vurdere utviklingen i arbeidstaker/lønnstakerprosenten som tidligere. For å gjøre det enkelt vil vi bruke begrepet lønnstakere, selv om tall før 2015 fra Aa-registeret kun inneholder arbeidstakere³. Se vedlegg C for en mer detaljert beskrivelse av overgang til nytt registergrunnlag.

Kort om den demografiske utviklingen

Vi beskriver utviklingen i sysselsettingen knyttet til pensjonsreformen ved å se på endringer i andelen av et årskull som er lønnstakere (lønnstakerprosenten) i stedet for å se på endringen i det absolutte tallet på lønnstakere. Det skyldes i hovedsak at størrelsen på ulike fødselskull varierer mye. Sammenligner man antall lønnstakere i alderen 62 år for to ulike fødselskull, kan forskjellen rett og slett skyldes at fødselskullene er av ulik størrelse. Ved å se på antallet lønnstakere i prosent av størrelsen på fødselskullet får vi justert for dette.

Tabell 1.1 viser hovedtrekk av den demografiske utviklingen for forskjellige aldersgrupper og hvordan forholdet er til arbeidsmarkedet for disse gruppene. Analysen av virkninger av pensjonsreformen kommer i senere kapitler.

² Personer som forventes å bosette seg mindre enn seks måneder sammenhengende i Norge vil stå som ikke registrert bosatt i Det sentrale folkeregisteret.

³ Lønnstakere omfatter alle sysselsatte som mottar kompensasjon for arbeid i form av lønn, o.l. I SSBs statistikker brukes betegnelsen synonymt med betegnelsen ansatt. For de fleste vil det foreligge en ansettelseskontrakt, men det er unntak, f.eks. for ordførere, styremedlemmer og oppdragstakere/frilansere.

Arbeidstakere er det samme som lønnstakere med unntak av vernepliktige og andre lønsmottakere uten vanlig ansettelseskontrakt, f.eks. ordførere, styremedlemmer og oppdragstakere/frilansere

Øverste del i tabell 1.1 viser hvor stor andel utvalgte aldersgrupper utgjør av befolkningen i årene 2008-2016. Vi ser her at de store fødselskullene etter 2.verdenskrig har bidratt til at en større del av befolkningen befinner seg i de eldste aldersgruppene.

I nedre delene av tabellen ser man hvordan aldersfordelingen er på lønnstakere. Som forventet finner vi at personer i alderen 25-61 år utgjør en større andel av lønnstakerne enn de gjør av befolkningen mens det motsatt gjelder for de andre aldersgruppene.

Tabell 1.1 Befolkningen og antall lønnstakere etter alder. 2. kvartal 2008-2016. Prosent

	15-74 år	15-24 år	25-61 år	62-66 år	67-74 år
Antall personer i befolkningen					
2008	100	17,3	68,3	7	7,4
2009	100	17,4	67,7	7,4	7,5
2010	100	17,5	67,1	7,7	7,7
2011	100	17,6	66,6	7,7	8
2012	100	17,7	66,3	7,7	8,3
2013	100	17,6	66,1	7,5	8,8
2014	100	17,4	66,1	7,3	9,2
2015	100	17,2	66,1	7,2	9,5
2016	100	17,0	66,0	7,2	9,9
Antall lønnstakere					
2008	100	12,1	82,3	4,5	1,1
2009	100	12	81,9	4,9	1,2
2010	100	11,6	81,9	5,2	1,3
2011	100	11,6	81,7	5,2	1,5
2012	100	11,6	81,4	5,4	1,6
2013	100	11,5	81,3	5,4	1,7
2014	100	11,4	81,3	5,4	1,9
2015	100	13,2	79,6	5,3	1,9
2016	100	12,8	80,0	5,3	1,9

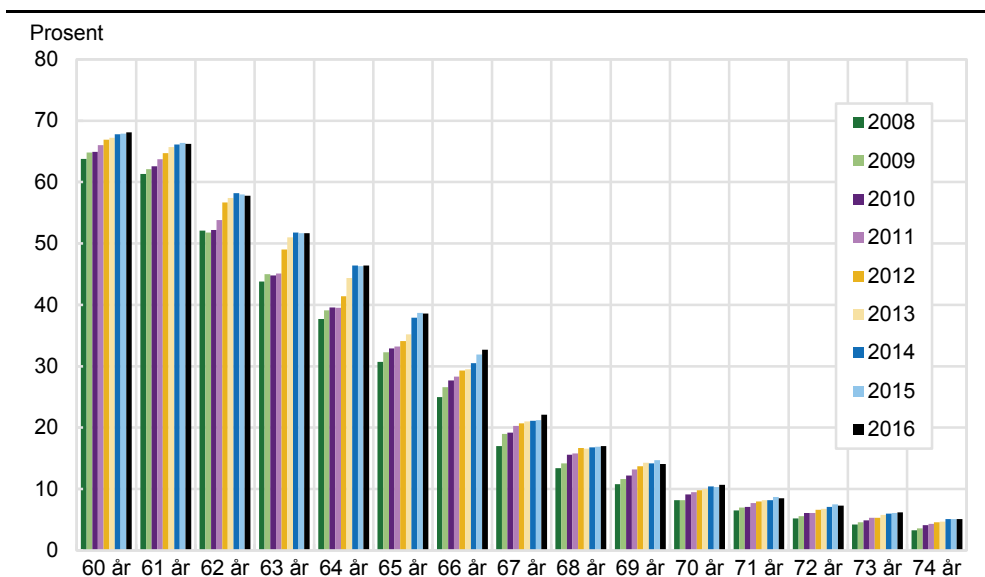
Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, fra 2015 a-ordningen

2. Utvikling i lønnstakerprosenten

Lønnstakerprosenten etter alder

Vi ser at lønnstakerprosenten (figur 2.1) faller med stigende alder fra 60 år for hver ettårig aldersgruppe. Vi ser også at det for hver aldersgruppe er det en gradvis økning i lønnstakerprosenten over tid. Dette gjelder også for personer i alderen 60 og 61 år – altså de som ikke er påvirket like sterkt av pensjonsreformen. Det er særlig to mer strukturelle forhold som ligger bak dette. Det ene er at utdanningsnivået er stigende i den eldre del av befolkningen og høyt utdannede har gjennomgående en høyere andel i arbeid enn de med lavere utdanning. Det andre er at det blant de eldre kommer inn nye alderskohorter av kvinner som i alle år har hatt en høyere deltakelse i arbeidsmarkedet enn tidligere alderskohorter av kvinner.

Figur 2.1 Lønnstakere etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008-2016

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015.

Lønnstakerprosentene for alle aldersgruppene fra 60 år og over øker altså over tid, og det ser vi i at utslagene er sterkest for 62- 66-åringene etter 2011. Videre ser vi at spesielt 66- og 67-åringene hadde en noe sterkere vekst fra 2015 til 2016 enn de andre alderskohortene.

For å få et mer presist inntrykk av utviklingen har vi sammenlignet lønnstakerprosenten (tabell 2.1) for hele perioden 2008-2016. Vi setter 2008 lik 100 for hver enkelt årsklasse og ser på utviklingen for personer av samme alder de ulike årene. Sammenhengen mellom denne indeksen og lønnstakerprosentene er vist med tall. Vi har også tatt med tall for 55-åringer for å få et bilde av den generelle utviklingen i lønnstakerprosentene i økonomien mer uavhengig av pensjonsreformens endringer knyttet til 62-årsgrensen.

En utfordring i tolkning av disse tallene som brukes, er at tallene er fra 2. kvartal det aktuelle året, det vil si status i 3. uka i mai. Siden pensjonsreformen gjelder fra 1. januar 2011 kan det hende at effekten av reformen er liten i vår måleuke i 2011, som er så tidlig på året. Det kan ta tid for den enkelte å finne ut hva han/hun skal gjøre i forhold til de nye mulighetene, og at effekten derfor først kan måles en viss tid etter pensjonsreformens starttidspunkt.

For en del år siden var det avkortning av pensjonen hvis pensjonister i alderen 67-69 år jobbet mye. Denne ordningen ble avskaffet for 67-åringer fra 1/1-2008, for 68-åringer 1/1-2009 og for 69-åringer 1/1-2010. Det kan trolig være en forklaring

på at disse alderskohortene har hatt en sterkere vekst enn andre når vi ser på hele perioden fra 2008 til 2016.

Den første problemstillingen i rapporten var å se om lønnstakerprosenten for det nye årskullet av 62-åringer i 2016 holder det samme høye nivået som ble etablert i 2012, eller om det har skjedd endringer i lønnstakerprosenten. Vi ser at lønnstakerprosenten for 62-åringer fortsatt ligger på et betydelig høyere nivå enn før reformen, men de siste par årene har vi faktisk en liten nedgang, noe som kan tyde på at effekten av pensjonsreformen har nådd toppen for denne aldersgruppen og lønnstakerprosenten har stabilisert seg på et høyere nivå enn før reformen.

Tabell 2.1 Lønnstakerprosent og endring i lønnstakerprosent etter alder 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016

	55 år	60 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	70 år
2. kvartal 2008	72,0	63,8	52,1	43,8	37,7	30,7	25,0	17,0	13,4	8,2
2. kvartal 2009	72,6	64,8	51,8	45,0	39,1	32,3	26,6	19,0	14,2	8,2
2. kvartal 2010	72,2	64,9	52,2	44,8	39,6	32,9	27,7	19,2	15,6	9,1
2. kvartal 2011	72,5	66,0	53,8	45,1	39,5	33,2	28,3	20,3	15,8	9,5
2. kvartal 2012	72,7	66,9	56,7	49,0	41,4	34,1	29,3	20,7	16,7	9,8
2. kvartal 2013	73,3	67,2	57,4	51,0	44,4	35,2	29,5	21,0	16,6	10,0
2. kvartal 2014	73,4	67,8	58,2	51,8	46,4	37,9	30,5	21,1	16,8	10,4
2. kvartal 2015	73,4	67,9	58,0	51,7	46,3	38,7	31,9	21,2	16,9	10,3
2. kvartal 2016	73,4	68,1	57,8	51,7	46,4	38,6	32,7	22,1	17,0	10,7
Menn										
2. kvartal 2008	72,5	65,6	53,7	45,9	39,7	32,8	26,7	19	15,1	9,9
2. kvartal 2016	72,9	68,4	59,1	53,3	48,2	41,5	34,7	24,1	19,7	12,4
Kvinner										
2. kvartal 2008	71,6	62,0	50,4	41,7	35,7	28,6	23,4	15,1	11,8	6,8
2. kvartal 2016	73,5	68,2	57,6	50,6	44,8	36,3	30,0	19,4	14,7	8,9
Begge kjønn, 2. kvartal 2008=100										
2. kvartal 2008	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2. kvartal 2009	101	102	99	103	104	106	106	112	106	100
2. kvartal 2010	100	102	100	102	105	108	111	113	116	111
2. kvartal 2011	101	103	103	103	105	108	113	119	118	116
2. kvartal 2012	101	105	109	112	110	111	117	122	125	120
2. kvartal 2013	102	105	110	117	118	115	119	124	123	123
2. kvartal 2014	102	106	112	118	123	123	122	124	125	127
2. kvartal 2015	102	106	111	118	123	126	128	125	126	126
2. kvartal 2016	102	107	111	118	123	126	131	130	127	130

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen fra 2015

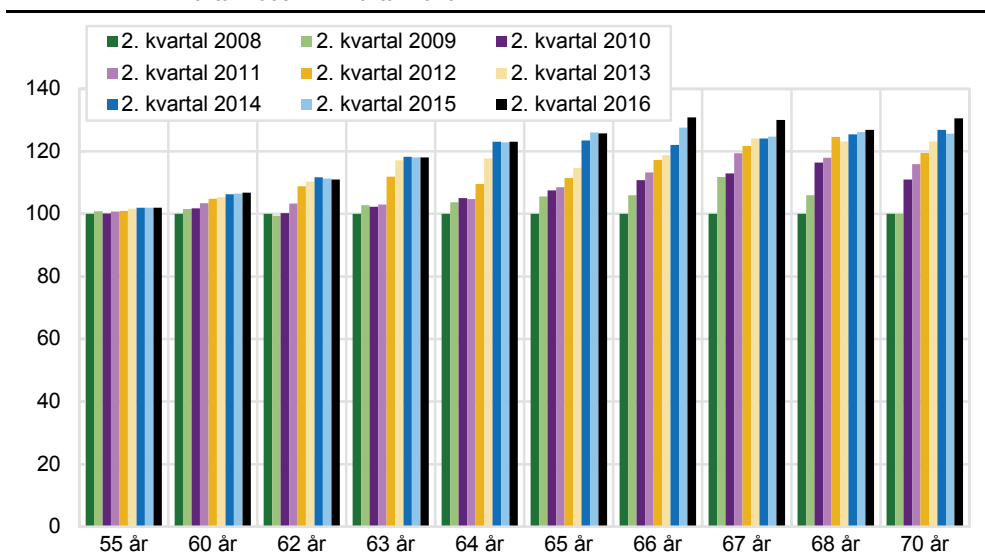
Vi ville også undersøke om de alderskohortene som hadde sterk vekst i lønnstakerprosenten fra 2014 til 2015 også hadde dette fra 2015 til 2016. Det vil si om veksten synes å være sterkere enn den generelle trendveksten. Konklusjonen er at dette synes å være tilfelle for de som i 2016 var 66, 67 og 70-år. For disse synes effekten av pensjonsreformen ennå ikke å være uttømt. For alle andre grupper er det relativt liten vekst og for noen aldersgrupper er det også en nedgang i lønnstakerprosenten.

I figur 2.2. vises tall fra tabell 2.1 i form av søyler. Søylen for 55- og 60-åringer viser en svak økning i perioden, uten noen markante endringer knyttet til tiden reformen ble innført. 62-66-åringene har hatt større vekst i sysselsettingsprosenten i denne perioden enn kontrollgruppen, selv om den nå ser ut til å flate ut for de fleste aldersgruppene, utenom 66-, 67- og 70-åringene som også har god vekst i 2016. Det kan synes som om det er en forsinkelse i effekten av reformen med økende alder.

Vi har over omtalt vekst i lønnstakerprosent som trend og effekt av pensjonsreformen. Det kan være grunn til å minne om dette gjelder når vi sammenligner samme ettårige alder over tid. Fortsatt er det (selvsagt) slik at lønnstakerprosenten synker med alder. Pensjonsreformen har bare bidratt til at nedgangen i

lønnstakerprosenten har blitt mindre fra de som er 61 år til de som er i de nærmeste årsklassene over.

Figur 2.2 Utviklingen i lønnstakerprosenten for bosatte personer i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016

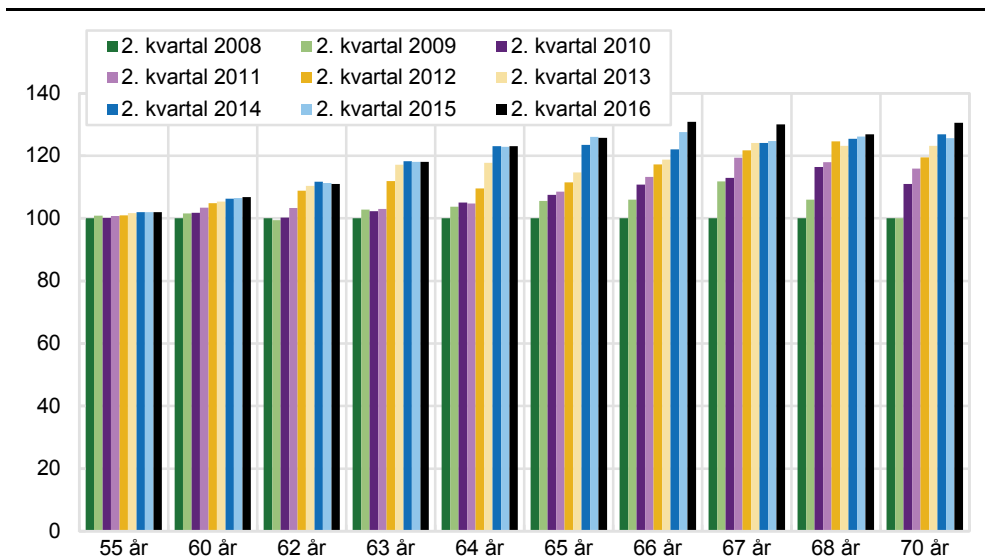

Kilde: 2008-2014 NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

Lønnstakerprosenten etter alder og kjønn

Utviklingen i lønnstakerprosentene før og etter pensjonsreformen følger i hovedsak samme mønster for menn og for kvinner i perioden 2008-2016 (figur 2.3 og figur 2.4), og skiller seg lite fra utviklingen for lønnstaker i alt som er omtalt over.

Figur 2.3 Menn, utviklingen i lønnstakerprosenten for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016

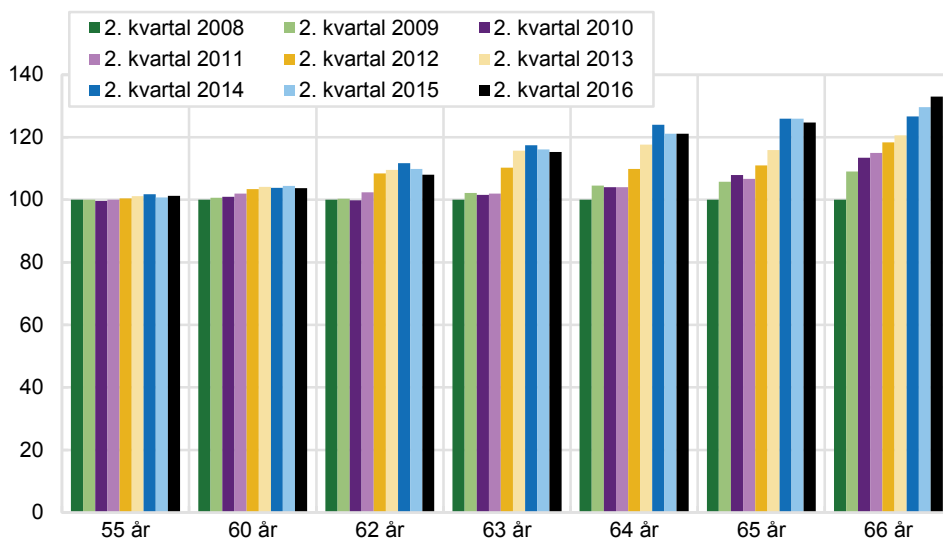

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

Men noen forskjeller er det. Menn ser ut til å ha en topp i lønnstakerprosenten for 62-65 åringer i 2014 og lønnstakerprosenten faller noe etter dette for denne gruppen, mens kvinner fortsatt har vekst i alle grupper, selv om veksten har avtatt noe etter 2014. Dette skyldes nok en langsiktig trend at yngre kvinnelige kohorter har hatt en høyere yrkesaktivitet gjennom sitt yrkesliv enn eldre kohorter av kvinner. Fortsatt effekter av pensjonsreformen ser derfor ut til å bety mindre. Vi ser da også at kvinner i motsetning til menn også har en vekst i sysselsettingen for 60 åringer fra 2015 til 2016. Fra 2015 til 2016 er det kun 66-åringene som har en vekst

som peker seg ut i forhold til de andre alderskohortene. Dette gjelder for begge kjønn.

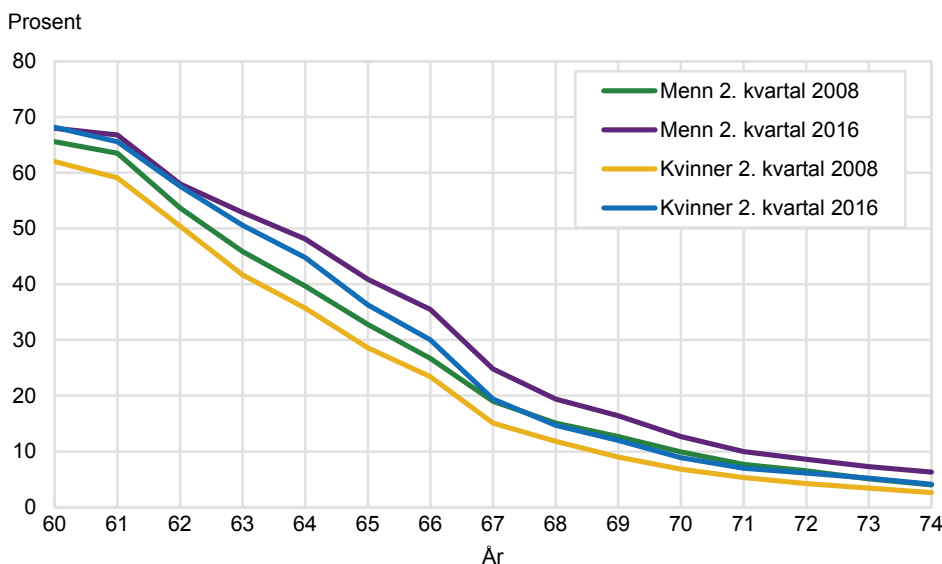
Figur 2.4 Kvinner, utviklingen i lønnstakerprosent for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016

Kilde: NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

Både menn og kvinner i alderen 60-74 år har høyere lønnstakerprosent i 2016 enn de hadde i 2008 (figur 2.5). Forskjellen mellom kvinner og menn er mindre i 2016 for 60-64 åringer enn den var i 2008, mens det motsatte er tilfelle for de som er 65-74 år. Det er kun for 60-åringer at kvinner har høyere lønnstakerprosent enn menn. Det har ikke skjedd store endringer mellom 2015 og 2016, men det ser ut til at forskjellen mellom kjønnene fortsetter å utjevnes, spesielt i nedre halvdel av aldersintervallet.

Figur 2.5 Lønnstakerprosent etter kjønn. Bosatte personer 60 til 74 år. 2. kvartal 2008 og 2016

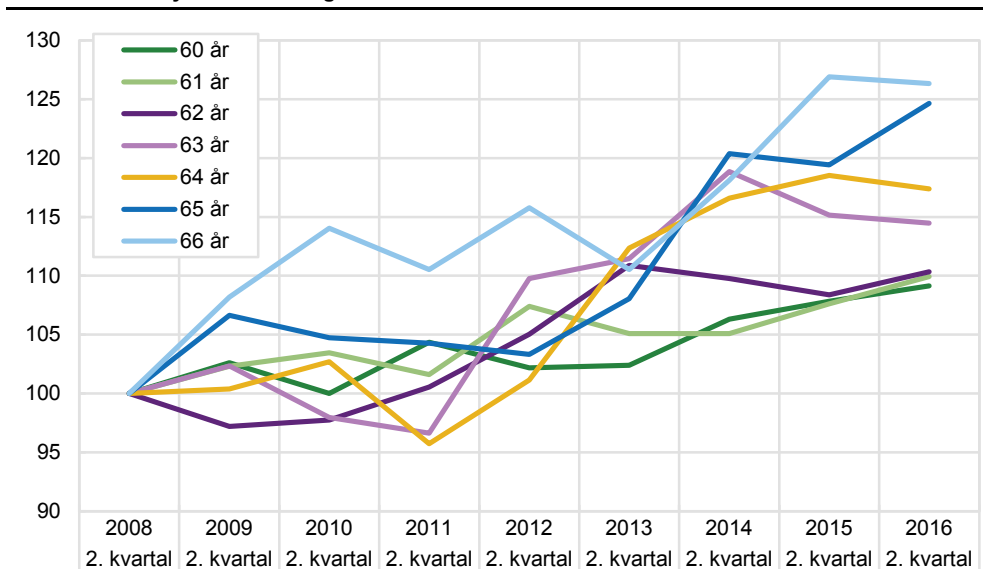
Kilde: NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

Lønnstakerprosenten etter alder og utdanningsnivå

Utdanningsnivå er delt inn i tre grupper, der personens høyeste utdanning er enten grunnskole, videregående skole eller universitet/høyskole. Antall personer i hver gruppe varierer. Blant annet er det flere som tar utdanning nå enn før.

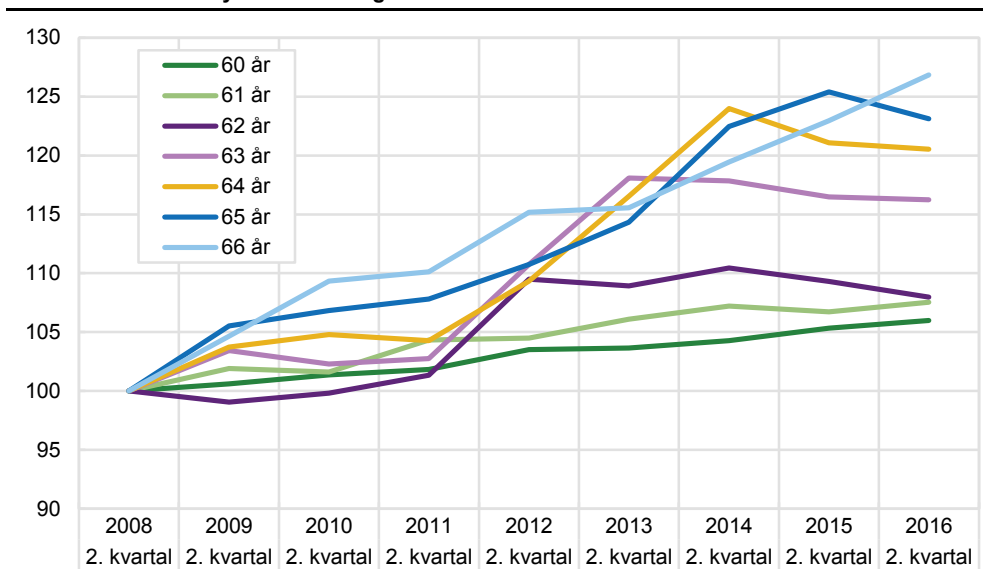
Figurene 2.6-2.8 viser utviklingen i lønnstakerprosentene tilsvarende det som ble gjort i figur 2.2 for hver av de tre utdanningsnivåene. Vi kommenterer først utviklingen slik de tre figurene viser, og deretter gjør vi noen betraktninger ut fra forskjeller mellom privat, statlig og kommunal sektor. Her er det som omtalt før variasjoner mellom de ulike sektorene i hvilken grad man har AFP, og i hvilken grad personer med AFP kan fortsette å arbeide og samtidig ta ut AFP.

Figur 2.6 Utviklingen i lønnstakerprosent for bosatte i ulike aldre med grunnskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016

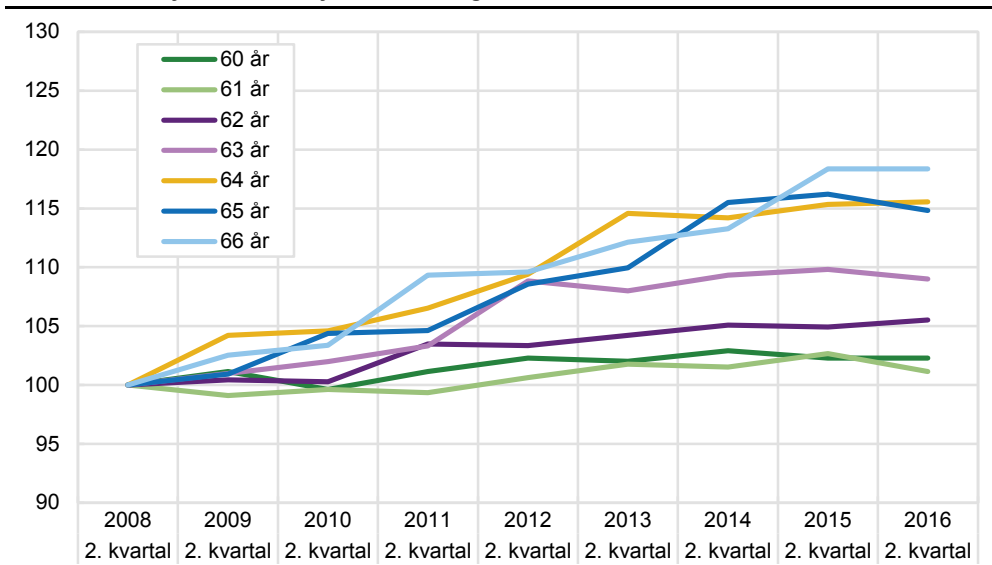
Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, fra 2015 a-ordningen

Figur 2.7 Utviklingen i lønnstakerprosent for bosatte i ulike aldre med videregående skole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

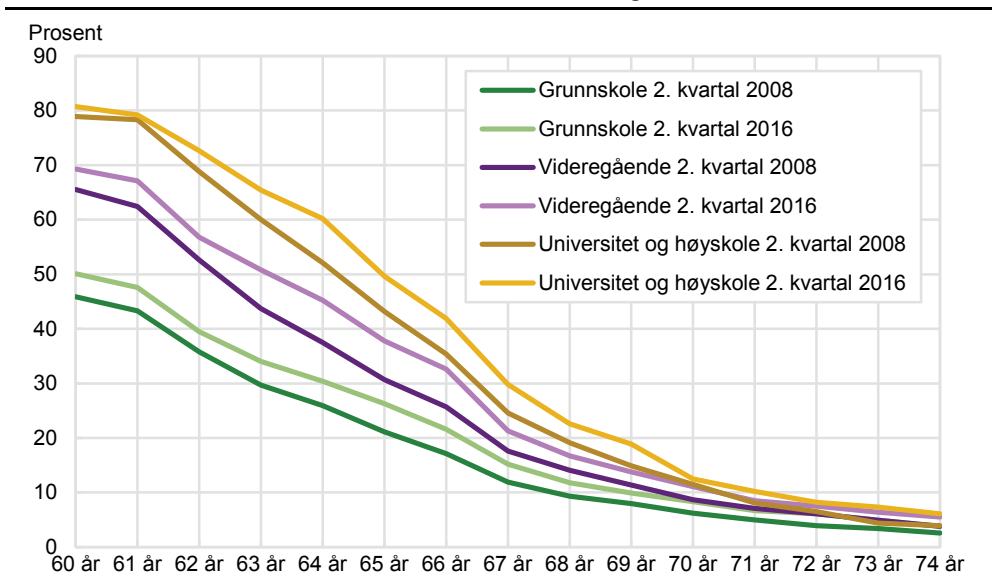
Figur 2.8 Utviklingen i lønnstakerprosenten for bosatte i ulike aldre med universitet og høyskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

Når vi ser på utviklingen etter pensjonsreformen har veksten i sysselsettingsprosenten vært sterkest for de med grunnskole som høyeste utdanning og lavest for de med høyere utdanning. Men for alle utdanningsgruppene tyder tallene på at pensjonsreformen har gjort at flere står i jobb lengre. Fra 2015 til 2016 er det liten vekst i alle alderskohorter for de tre utdanningsnivåene, det er kun 65-åringene med grunnskoleutdanning og 66-åringene med videregående utdanning som har en markert økning i lønnstakerprosenten. Lønnstakerprosenten er høyere i 2. kvartal 2016 enn i 2008 for alle aldersgrupper på de tre utdanningsnivåene (figur 2.9).

Figur 2.9 Lønnstakerprosent etter alder og utdanningsnivå. Prosent av befolkningen med samme alder. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008 og 2. kvartal 2016

Kilde: NAVs Aa-register 2008, a-ordningen 2016

De forskjellene vi ser i utviklingen fordelt på utdanning og mellom kvinner og menn henger nok en del sammen med hvordan lønnstakerne fordeler seg på privat, kommunal og statlig sektor. Det er to dimensjoner i dette. Det ene er knyttet til variasjoner i pensjonsordningen og det andre er antallet i hver sektor på ulike utdanningsnivå.

I privat sektor vil man forvente at utslaget er størst siden de med privat AFP kan ta ut denne sammen med folketrygden fra 62 år, og samtidig fortsette å arbeide uten avkortning av pensjonen. I statlig og kommunal sektor har man AFP, men kan fram til 67 år ikke ta ut AFP-delen uten avkortning hvis man fortsetter å arbeide. Noen har riktignok tidligere særaldersgrenser hvor dette kan gjøres før, men dette har ikke endret seg etter pensjonsreformen. Men man kan her som i privat sektor uten AFP, ta ut folketrygddelen uten avkortning. I denne rapporten ser vi bare på sektortilknytning i et enkelt år. For en person vil pensjonsrettighet være knyttet til en lengre yrkeskarriere. For eksempel kan en 64-åring som i 2016 arbeider i staten være en som gikk av med AFP i privat sektor i 2015.

Tabell 2.2 Bosatte lønnstakere 62-66 år fordelt etter utdanning, kjønn og sektor. 2. kvartal 2016. Prosent

Kjønn og utdanningsnivå	I alt	Kommunal sektor	Privat sektor	Statlig sektor
Begge kjønn				
Alle nivå	100	29,5	55,2	15,3
Grunnskole	100	23,7	69,9	6,5
Universitet eller høyskole	100	38	36,1	25,9
Videregående skole	100	24,7	65,3	9,9
Kvinner				
Alle nivå	100	43,6	37,7	18,7
Grunnskole	100	37,7	53,7	8,6
Universitet eller høyskole	100	50,3	20,2	29,5
Videregående skole	100	40,4	46	13,6
Menn				
Alle nivå	100	16,4	71,4	12,3
Grunnskole	100	9,9	85,7	4,4
Universitet eller høyskole	100	27,1	50,3	22,7
Videregående skole	100	10,1	83,4	6,5

Kilde: A-ordningen, SSB

Når det gjelder fordeling av sysselsatte etter utdanning er det slik at statlig sektor har en klar overvekt av høyt utdannede jamfør med kommunal og privat sektor. Blant kvinner er det en overvekt av lavt utdannede i privat sektor, mens høyt utdannende kvinner er lønnstakere i offentlig sektor.

3. Kombinasjon av arbeid og pensjon

Hovedmålet med pensjonsreformen var at eldre skulle stå lenger i arbeid, og et av virkemidlene var at man kunne kombinere arbeid og pensjon i større grad enn tidligere. Før pensjonsreformen var det for noen mulig å kombinere arbeid med AFP og det var også en del som kombinerte arbeid med andre typer pensjoner som for eksempel uførepensjon. Fra og med 2011 ble det også mulig for 62-66-åringer å ta ut alderspensjon fra folketrygden i kombinasjon med arbeid og det ble også gjort endringer i AFP-ordningene i privat sektor for å stimulere eldre til å stå lenger i arbeid. I dette kapitlet skal vi undersøke hvor stor andel som kombinerer arbeid og pensjon, både før og etter pensjonsreformen, og vi vil da se på de som kombinerer arbeid med alderspensjon, AFP, uførepensjon eller en kombinasjon av disse pensjonene. Vi begrenser oss her til å undersøke utviklingen for lønnstakere i 2.kvartal 2009- 2.kvartal 2016 i alderen 62-66 år. Tallgrunnlaget for figurene i dette kapitlet finnes i vedlegg B som tabeller.

Før vi ser på utviklingen av andelen som kombinerer arbeid og pensjon må vi si litt om forskjellene på pensjonsordninger i privat og offentlig sektor. Med pensjonsreformen ble det i 2011 mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra man er 62 år. Pensjonen kan tas ut helt eller delvis og man kan fortsette å arbeide og få høyere pensjonsopptjening samtidig som pensjonen utbetales.

Når pensjonsreformen ble innført 1. januar 2011 ble det endringer i AFP-ordningene i privat sektor. I offentlig sektor er AFP uendret og gir muligheten til å ta ut pensjon fra man er 62 til 66 år. AFP i offentlig sektor har noen begrensninger; alderspensjon fra folketrygden kan ikke tas ut samtidig, og det er ikke mulig å arbeide samtidig som man tar ut AFP uten at AFP avkortes.

I privat sektor er AFP (fra 2011) en livsvarig pensjon som kan tas ut fra fylte 62 år. Tar man ut AFP må man også ta ut alderspensjon fra folketrygden helt eller delvis (minimum 20 prosent). Man kan i tillegg jobbe så mye man vil uten at pensjonen avkortes. AFP i privat sektor er en tariffbasert pensjonsordning. Det vil si at AFP er en pensjonsordning som bare omfatter de som jobber i virksomheter med tariffavtale der AFP inngår og man oppfyller vilkårene for denne pensjonen.

I både privat og offentlig sektor vil det være grupper av lønnstakere som har begrensede pensjonsrettigheter av ulike årsaker. I privat sektor vil en stor andel lønnstakere jobbe i virksomheter som ikke har en AFP-ordning. For de i privat sektor som jobber i en bedrift med AFP-ordning, vil personer som ikke har høy nok opptjening til å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, heller ikke kunne ta ut AFP før 67 år. I tillegg vil det være personer som ikke har lang nok opptjenings-tid for å få privat AFP, selv om de har rett på pensjon fra folketrygden. I offentlig sektor er alle omfattet av samme regelverk. Det vil også her være lønnstakere som ikke har opparbeidet seg rettigheter til pensjon. Når vi videre i dette kapitlet ser på andelen som kombinerer arbeid og pensjon, vil vi se på hvor stor andel av alle som jobber som i tillegg tar ut en form for pensjon, uavhengig av hvilke muligheter de har for å ta ut pensjon. Dette vil gi lavere andeler enn om vi så på andelen av de som har muligheten til å ta ut pensjon og kombinere dette med arbeid.

Andelen som kombinerer arbeid og pensjon har økt fra 22,8 prosent i 2. kvartal 2009 til 53,6 prosent i 2. kvartal 2016 (tabell 3.1). Denne økningen har kommet gradvis etter at pensjonsreformen ble innført i 2011, men økningen var sterkest de to første årene, med over 10 prosentpoeng økning for hvert av årene, mens de to siste årene har vært relativt liten økning, 1,3 og 0,8 prosentpoeng for henholdsvis 2015 og 2016. Merk at en lønnstaker kan ta ut flere typer pensjoner samtidig, slik at summen av de tre pensjonstypene i tabellen vil være høyere enn antall personer som kombinerer arbeid og pensjon. Vi ser også at antallet som jobber og tar ut AFP

i offentlig sektor har vært stabilt fra 2010 til 2016, mens antallet som tar ut privat AFP og samtidig jobber økt fra cirka 5 000 før 2011 til over 20 000 i 2016.

Både antallet og andelen av befolkningen som mottar uførepensjon har gått ned de siste årene for aldersgruppene 62 til 66 år (tabell B4 i vedlegg). I samme periode har også andelen som kombinerer uførepensjon med arbeid gått ned for denne aldersgruppen.

Kjønn

Det er store forskjeller mellom kjønnene, både når det gjelder andelen som tar ut pensjon i kombinasjon med arbeid og hvilken type pensjoner som tas ut. Før pensjonsreformen ble innført var andelen som kombinerte arbeid og pensjon omtrent 5 prosentpoeng høyere blant kvinner enn blant menn og dette skyldes i hovedsak at kvinner kombinerte arbeid og uførepensjon i noe høyere grad enn menn. Kombinasjonen av arbeid og AFP var omtrent på 10 prosent for begge kjønn før reformen.

Etter innføringen av reformen skjer det store endringer og menn kombinerer arbeid og pensjon i langt større grad enn kvinner. Fra 2010 til 2015 har menn en økning på omtrent 45 prosentpoeng i andelen lønnstakere i alderen 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon, og mesteparten av denne økingen kommer de tre første årene etter reformen er innført. Kvinner er mindre påvirket av reformen og andelen i samme aldersgruppe som kombinerer arbeid og pensjon øker med 16,8 prosentpoeng fra 2010 til 2015, og stigningen skjer gradvis uten særlige spor av reformen. Fra 2015 til 2016 øker andelen som kombinerer arbeid og pensjon med 1,4 prosentpoeng for begge kjønn.

Tabell 3.1 Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn. 2. kvartal 2009-2015

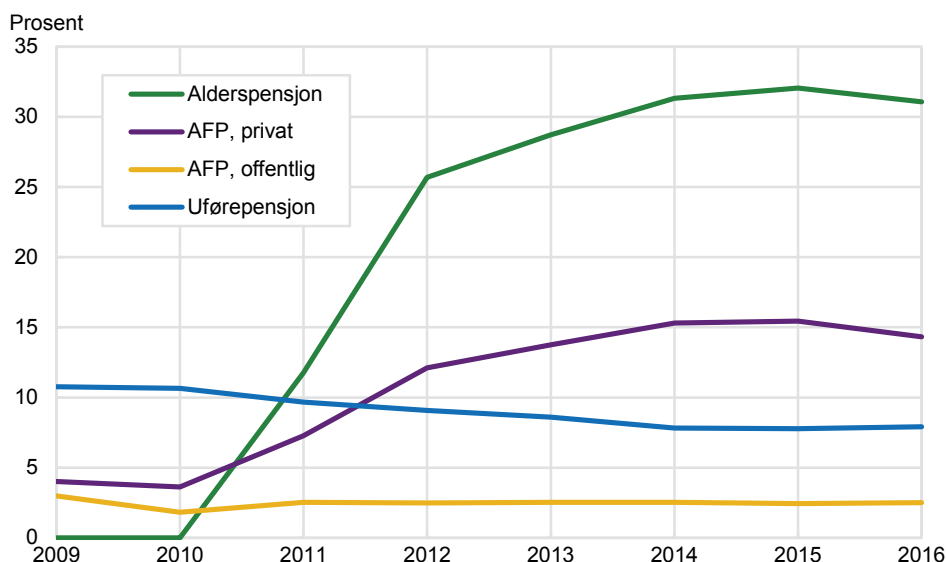
Kjønn og år	Antall lønnstakere	Lønnstakere som tar ut pensjon							
		Andel				Fordeling pensjoner			
		Antall	I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alderspensjon	I alt	Privat	Offentlig	Uførepensjon
Begge kjønn									
2009	105 797	24 147	22,8	10,6	0	11 208	5 179	6 029	12 939
2010	111 234	24 001	21,6	9,2	0	10 203	5 196	5 007	13 798
2011	114 393	36 797	32,2	21,1	13 945	14 060	9 060	5 000	13 234
2012	120 806	52 793	43,7	33,6	32 129	19 234	14 155	5 079	13 251
2013	123 912	59 695	48,2	39,3	41 593	22 222	17 123	5 099	12 379
2014	125 826	64 758	51,5	43,4	48 390	25 033	19 873	5 160	11 701
2015	127 503	67 375	52,8	45,1	51 442	26 733	21 356	5 377	11 444
2016	128 453	68 821	53,6	46,0	52 433	27 226	21 285	5 782	11 291
Menn									
2009	55 932	11 049	19,8	10,5	0	5 886	3 471	2 415	5 163
2010	58 594	11 066	18,9	9,5	0	5 547	3 447	2 100	5 519
2011	60 087	21 648	36,0	28,0	11 450	8 669	6 542	2 127	5 146
2012	63 645	33 782	53,1	46,1	25 092	12 899	10 822	2 077	5 125
2013	65 661	38 663	58,9	53,0	31 586	15 106	13 137	1 969	4 635
2014	67 197	41 958	62,4	57,2	35 963	17 080	15 280	1 800	4 352
2015	66 875	42 612	63,7	58,8	37 167	18 215	16 464	1 751	4 058
2016	66 740	42 752	64,1	59,3	37 247	18 158	16 282	1 846	3 940
Kvinner									
2009	49 865	13 098	26,3	10,7	0	5 322	1 708	3 614	7 776
2010	52 640	12 935	24,6	8,8	0	4 656	1 749	2 907	8 279
2011	54 306	15 149	27,9	13,3	2 495	5 391	2 518	2 873	8 088
2012	57 161	19 011	33,3	19,8	7 037	6 335	3 333	3 002	8 126
2013	58 251	21 032	36,1	23,8	10 007	7 116	3 986	3 130	7 744
2014	58 629	22 800	38,9	27,6	12 427	7 953	4 593	3 360	7 349
2015	60 628	24 763	40,8	29,9	14 275	8 518	4 892	3 626	7 386
2016	61 713	26 069	42,2	31,6	15 186	9 068	5 003	3 936	7 351

Kilde:

Årsaken til denne ubalansen blant kjønnene er trolig, som nevnt i innledningen i dette kapittelet, at det finnes grupper av lønntakere som ikke har rettigheter til å ta ut pensjon tidlig og at dette i mye sterkere grad gjelder kvinner. I tillegg er kvinner sterkere representert i offentlig sektor hvor kombinasjon av arbeid og pensjon er mindre gunstig enn i privat sektor.

Etter at pensjonsreformen ble innført i 2011 skjer det store endringer. Andelen som tar ut alderspensjon stiger naturligvis kraftig, siden det ikke var mulig å ta ut denne typen pensjon før reformen, og i 2015 tar omtrent en av tre lønntakere ut alderspensjon. Andelen som tar ut AFP stiger også mye for de med privat ordning, fra 3,6 prosent i 2. kvartal 2010 til 15,4 prosent i 2.kvartal 2015. Andelen som tar ut offentlig AFP er omtrent uendret gjennom hele perioden og ligger stabilt på 2,5 prosent. Den sterke veksten for privat sektor skyldes at pensjonsreformen åpnet for å kunne kombinere arbeid og pensjon, mens det ikke skjedde noen endringer for offentlig sektor. Som nevnt tidligere er det mange lønntakere som tar ut flere pensjoner samtidig som de fortsetter å jobbe, blant annet må de som tar ut privat AFP også ta ut alderspensjon fra folketrygden. I perioden 2009 til 2015 ser vi også at andelen som får uførepensjon faller noe. Fra 2015 til 2016 så faller andelen som tar ut privat AFP og alderspensjon med cirka 1 prosentpoeng, andelen som får uførepensjon er uendret.

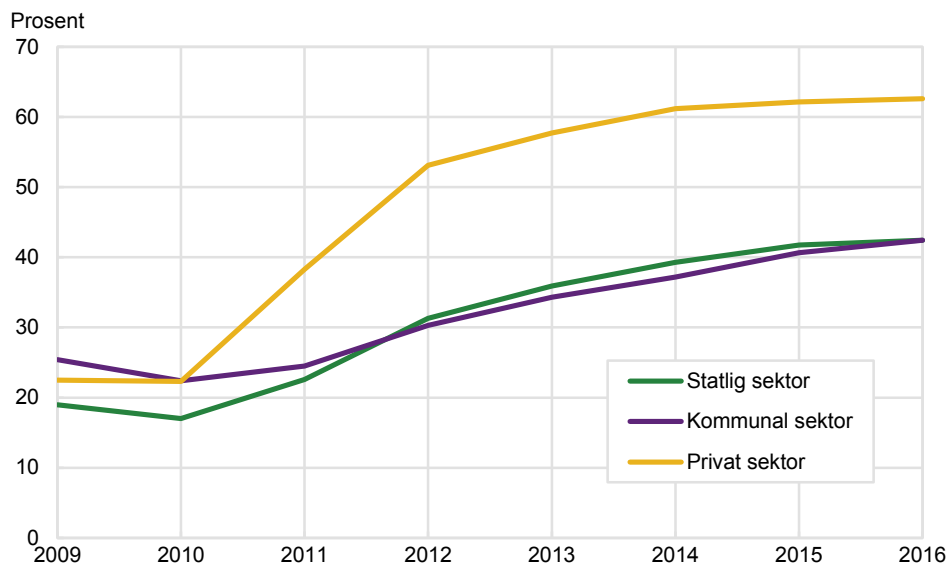
Figur 3.1 Andelen lønntakere 62 år som kombinerer arbeid og pensjon etter pensjonstype. 2.kvartal 2009-2016

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

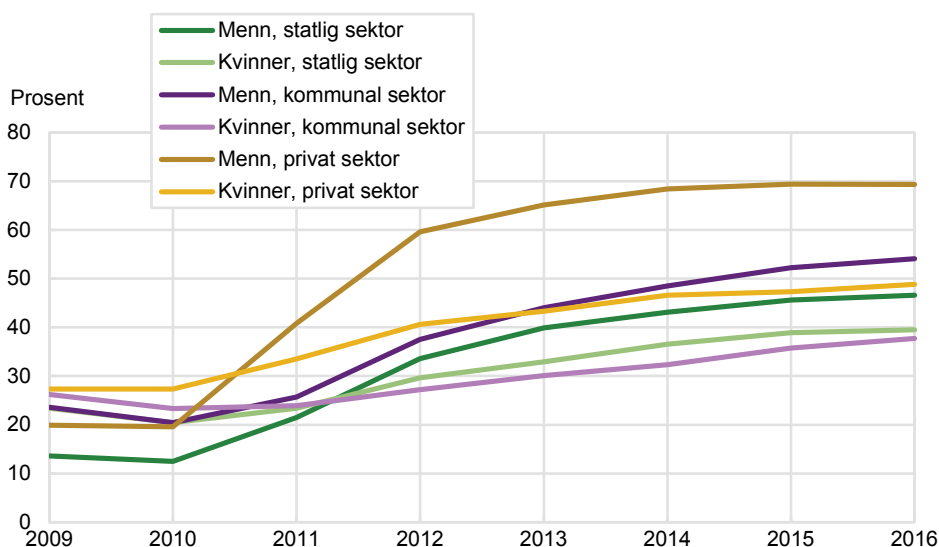
Sektor

Det er tydelig at ansatte i privat sektor i mye større grad kombinerer arbeid med pensjon i forhold til ansatte i statlig og kommunal sektor (figur 3.2). Fra 2010 til 2015 øker andelen som kombinerer arbeid og pensjon i offentlig sektor med omtrent 20 prosentpoeng. I privat sektor øker andelen som kombinerer arbeid og pensjon med 40 prosentpoeng fra 2010 til 2015. Fra 2015 til 2016 er det omtrent ingen økning i noen av sektorene.

Figur 3.2 Andelen lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor. 2. kvartal 2009-2016

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

Man kunne tenke seg at sektortilknytningen kunne forklare de store forskjellene i andelen som kombinerer arbeid og pensjon blant kvinner og menn. Men som figur 3.3 viser, kan dette kun delvis forklare forskjellene, for det er også store forskjeller blant kvinner og menn innad i sektorene.

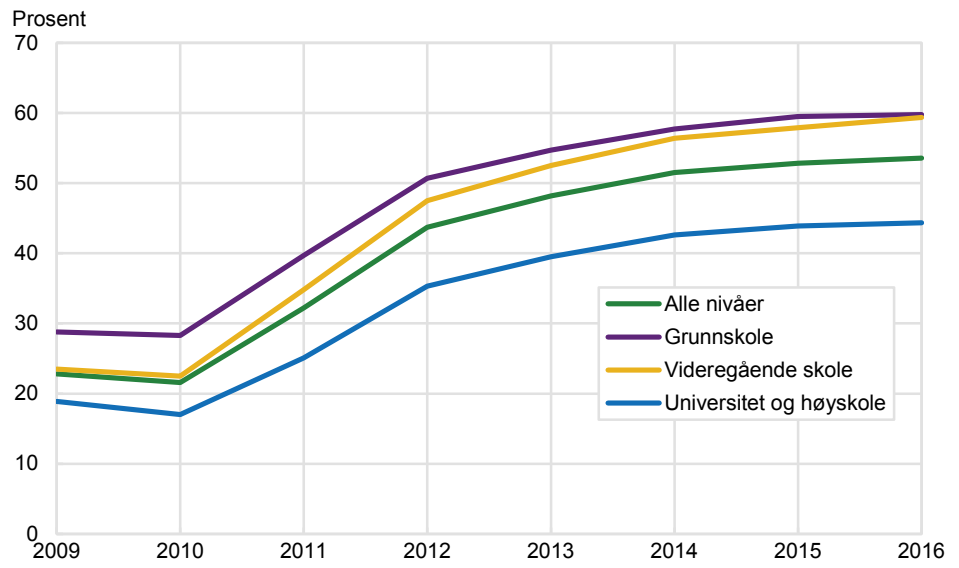
Figur 3.3 Andelen lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor og kjønn. 2. kvartal 2009-2016

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, fra 2015 a-ordningen

Utdanning

Ikke uventet er det de med grunnskole og videregående skole som høyeste utdanningsnivå som har høyest andel som kombinerer arbeid og pensjon (figur 3.4), siden omtrent 70 prosent av disse er ansatt i privat sektor.

Figur 3.4 Andelen lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter høyeste utdanningsnivå. 2.kvartal 2009-2016

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

4. Fortsatt i jobb

I kapittel 2 så vi at 66 og 67-åringer hadde hatt god vekst i lønnstakerprosenten i 2016. Vi ønsker her å undersøke hvordan pensjonsreformen ser ut til å ha slått ut blant disse lønnstakerne i ulike næringer.

For å gjøre dette har vi sett på hvordan utviklingen var for de 65- og 66-årige lønnstakere i 2015, og som fortsatt er lønnstakere i 2016, fordelt etter næringen i startåret. Tallene viser (tabell 4.1) at næringer som er preget av omstilling og nedbemanning, det vil si deler av privat sektor, ser ut til å ha lavere andel som fortsetter i arbeid året etter for denne aldersgruppen. Mens i næringene dominert av offentlig sektor og deler av privat sektor med gode tider er det mange som fortsetter å jobbe året etter.

Tabell 4.1 Lønnstakere 65-66 år i arbeid både i 2015 og 2016 fordelt etter næring 2.kvartal 2015

	Antall lønnstakere i 2015	Andel i arbeid året etter
I alt	39206	71,8
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	393	69,7
05-09 Utvinning og bergverksdrift	491	53,0
10-33 Industri	3515	65,6
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	559	71,6
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	2197	72,7
45-47 Varehandel og rep. motorvogner	4535	72,1
49-53 Transport og lagring	2439	76,5
55-56 Hotell- og restaurant	519	68,8
58-63 Informasjon og kommunikasjon	782	62,7
64-66 Finansiering og forsikring	564	56,0
68-75 Eiendomsdrift, teknisk tjenesteyting	3056	75,5
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	1365	68,8
84 Off. adm., forsvar	3422	72,4
85 Undervisning	4799	73,4
86-88 Helse- og sosialtjenester	8848	73,4
90-99 Personlig tjenesteyting ellers	1685	74,2

Kilde:

Før pensjonsreformen var andelen som fortsatte å jobbe når man var blitt 62 år, klart høyere for de med høyere utdanning med unntak av næring Utvinning av olje og gass samt bergverk. Samlet sett har forskjellen blir mindre etter pensjonsreformen, men det er store variasjoner mellom næringer (tabell 4.2). Det er også klart at konjunktursituasjonen påvirker næringer ulikt. I oljerelaterte næringer har nedgangen klart slått ut i en lavere andel 61-åringer i 2.kvartal 2015 som fortsatt arbeidet i 2.kvartal 2016 sammenlignet med de foregående årene.

Tabell 4.2 Lønnstakere 61 år i arbeid året etter fordelt etter næring. 2.kvartal 2009 - 2. kvartal 2015. Prosent

Næring	Grunnskole og videregående skole						Universitet eller høyskole					
	2010	2011	2012	2013	2014	2016	2010	2011	2012	2013	2014	2016
I alt	78,9	79,9	85,1	84,6	84,7	81,9	86,8	88,9	89,2	89,0	88,8	88,2
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	84,7	84,5	90,9	85,1	92,1	88,4	94,1	89,5	96,2	100,0	80,0	85,7
05-09 Utvinning og bergverksdrift	62,4	79,2	86,7	88,1	81,8	74,5	59,8	89,0	86,7	90,7	86,6	76,7
10-33 Industri	68,2	71,2	82,4	80,6	83,0	77,4	81,1	87,3	88,4	88,8	90,8	88,1
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	75,4	75,5	80,4	82,5	80,9	78,7	93,0	88,0	91,5	87,0	93,3	91,0
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	79,4	80,3	85,4	83,6	87,4	83,1	88,7	85,7	92,3	90,8	88,4	94,1
45-47 Varehandel og rep. motorvogner	83,1	83,6	89,0	88,4	88,8	86,6	85,6	88,2	88,7	89,9	91,1	85,1
49-53 Transport og lagring	77,5	77,8	81,1	81,8	82,1	80,1	79,9	83,3	83,3	83,5	87,5	79,8
55-56 Hotell- og restaurant	83,8	81,8	87,1	87,2	86,1	82,5	88,2	97,1	77,8	92,3	85,7	80,4
58-63 Informasjon og kommunikasjon	73,1	71,7	82,7	85,0	79,2	72,8	83,9	87,2	89,3	89,6	89,8	84,7
64-66 Finansiering og forsikring	74,5	70,9	84,1	87,1	86,5	71,7	85,7	83,1	84,3	90,4	94,3	86,5
68-75 Eiendomsdrift, teknisk tjenesteyting	91,5	88,7	92,6	90,7	90,4	87,5	95,6	95,4	94,5	93,3	93,4	89,5
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	75,6	78,0	83,5	81,9	83,0	79,2	84,4	84,7	86,9	83,2	81,1	89,7
84 Off. adm., forsvar	82,5	85,5	85,5	86,2	84,8	84,2	88,1	90,5	91,4	90,9	90,0	91,4
85 Undervisning	82,0	83,3	85,5	84,1	83,0	83,3	87,2	88,6	89,0	88,8	89,0	88,9
86-88 Helse- og sosialtjenester	81,5	81,2	83,6	83,6	83,1	82,6	85,0	87,4	87,0	86,5	85,8	87,7
90-99 Personlig tjenesteyting ellers	86,9	85,5	89,6	88,5	88,5	87,5	90,3	92,5	94,3	94,0	90,0	90,3

Kilde:

5. Sysselsatte og uttak av AFP

I dette kapittelet skal vi se nærmere på hvor mange som totalt tar ut AFP. Det vil si AFP både for dem som er i jobb og dem som kun tar ut AFP. I motsetning til tidligere kapitler skal vi her se på data for 4. kvartal. Videre vil vi også undersøke hvor stor andel av de som jobber i virksomheter med AFP-ordning som tar ut denne pensjonen.

Hvor mange tar ut AFP?

Antallet som tar ut AFP fra offentlig ordning er stabilt gjennom perioden 2009 til 2015, og det er omtrent like mange som tar ut AFP i 2015 som det var i 2009 (tabell 5.1). Etter at ny ordning i privat sektor ble innført i 2011 har det vært en kraftig vekst i antall personer som mottar AFP fra denne ordningen. Totalt tar rundt 60 000 personer ut AFP i 2015 i motsetning til omtrent 48 000 i 2009, og hele økningen har altså kommet i privat sektor. Når vi ser hver sektor for seg ser vi at veksten i de som tar ut AFP er størst for menn med en økning på litt over 60 prosent mens økningen for kvinner ligger på rundt 25 prosent. Opparbeide rettigheter vil ha betydning for uttaket, for offentlig sektor har det vært små endringer i uttaket av AFP for menn, mens det de to siste årene har vært en viss økning for kvinner.

Tabell 5.1 Antall bosatte over 62-66 år som tar ut AFP etter AFP-ordning og kjønn. 4. kvartal

Kjønn og år	AFP-ordning			
	Alle	Privat, ny	Privat, gammel	Offentlig ¹
Begge kjønn				
2009	47 570	0	24 935	22 635
2010	46 921	0	26 720	20 201
2011	51 227	8 796	22 989	19 442
2012	53 158	17 464	16 599	19 095
2013	54 035	24 820	10 126	19 089
2014	57 429	31 810	4 494	21 125
2015	60 246	37 409	118	22 719
Menn				
2009	25 785	0	17 272	8 513
2010	26 132	0	18 441	7 691
2011	30 281	7 216	15 671	7 394
2012	32 235	13 774	11 281	7 180
2013	32 735	19 038	6 815	6 882
2014	33 992	23 945	2 952	7 095
2015	34 938	27 815	80	7 043
Kvinner				
2009	21 785	0	7 663	14 122
2010	20 789	0	8 279	12 510
2011	20 946	1 580	7 318	12 048
2012	20 923	3 690	5 318	11 915
2013	21 300	5 782	3 311	12 207
2014	23 437	7 865	1 542	14 030
2015	25 308	9 594	38	15 676

¹ I følge NAV så er antallet med offentlig AFP noe for lavt.

Kilde:

Kombinasjon av arbeid og AFP

Vi ser den samme utviklingen for de som tar ut AFP og fortsetter å jobbe for alle sysselsatte i 4. kvartal som vi så for lønnstakere i 2. kvartal (kapittel 3). Det vil si at det var sterk vekst i antallet om kombinerer arbeid og pensjon i privat sektor de første årene etter reformen, men liten vekst fra 2014 til 2015. Vi ser det samme resultatet for uttak av AFP uten arbeid og uttak av AFP med arbeid etter sektor. I offentlig sektor er antallet som tar ut AFP og fortsetter å jobbe stabilt gjennom perioden, mens det i privat sektor er en sterk økning i antallet som tar ut AFP og

jobber etter at ny ordning er innført (tabell 5.2). Igjen ser vi at det er store forskjeller mellom kjønnene.

Tabell 5.2 Antall sysselsatte (bosatte) 62-66 år som kombinerer arbeid og AFP, etter AFP-ordning og kjønn. 4. kvartal

Kjønn og år	AFP-ordning			
	Alle	Privat, ny	Privat, gammel	Offentlig ¹
Begge kjønn				
2009	12 229	-	5 780	6 449
2010	11 690	-	6 091	5 599
2011	18 252	7 283	4 828	6 141
2012	22 480	13 655	2 930	5 895
2013	25 776	18 362	1 463	5 951
2014	29 090	22 211	528	6 351
2015	28 596	22 507	9	6 080
Menn				
2009	6 950	-	4 088	2 862
2010	6 663	-	4 160	2 503
2011	12 023	6 016	3 238	2 769
2012	15 429	10 923	1 977	2 529
2013	17 765	14 365	991	2 409
2014	19 969	17 208	344	2 417
2015	19 350	17 315	6	2 029
Kvinner				
2009	5 279	-	1 692	3 587
2010	5 027	-	1 931	3 096
2011	6 229	1 267	1 590	3 372
2012	7 051	2 732	953	3 366
2013	8 011	3 997	472	3 542
2014	9 121	5 003	184	3 934
2015	9 246	5 192	3	4 051

¹ I følge NAV så er antallet med offentlig AFP noe for lavt. Dette vil være av mindre omfang for de som også er sysselsatte.

Kilde:

Arbeidstid

I og med at man med ny pensjonsordning i privat sektor kan kombinere arbeid og AFP uten avkortning i pensjon vil det være interessant å sammenligne hvor mye de som kombinerer arbeid og AFP jobber i forhold til de som jobber og ikke tar ut AFP. Man kunne tenke at de som tar ut AFP fra ny ordning var personer med lange yrkeskarrierer og fysisk krevende arbeid og derfor jobbet mindre og brukte AFP som kompensasjon for mindre inntekt.

Offentlig AFP og gammel AFP-ordning i privat sektor er ganske likt innrettet og det er strenge avkortingsregler når denne pensjonen kombineres med arbeid. Tallene viser at de som jobber samtidig som de tar ut AFP er kortere enn de som ikke tar ut AFP (tabell 5.3). Fra 2011 ble AFP for de i privat sektor endret slik at man ikke fikk avkortning ved å jobbe, vi ser da at menn som tar ut AFP fra ny ordning, har gjennomsnittlig arbeidstid per uke som er om lag som sysselsatte i privat sektor som ikke tar ut AFP. For kvinner i privat sektor er arbeidstiden høyere for de som kombinerer AFP med arbeid i forhold til de som ikke tar ut AFP.

Tabell 5.3 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke for sysselsatte (bosatte) 62-66 år etter uttak av AFP og kjønn. 4. kvartal

Kjønn og år	Sysselsatte som tar ut AFP			Sysselsatte som ikke tar ut AFP	
	Privat AFP		Offentlig AFP	Sektor	
	Ny ordning	Gammel ordning		Privat	Offentlig
Begge kjønn					
2009	-	28,0	25,0	31,3	32,3
2010	-	26,7	24,4	31,0	32,0
2011	33,7	25,4	24,2	30,8	32,0
2012	33,5	24,7	24,3	31,0	32,4
2013	33,0	24,0	24,0	31,9	29,7
2014	32,8	23,6	24,3	32,2	29,9
2015*	32,8	-	24,7	32,0	31,1
Menn					
2009	-	28,9	27,0	34,3	34,6
2010	-	27,3	26,0	34,0	34,3
2011	34,1	25,9	25,7	33,7	34,3
2012	34,0	24,9	25,5	34,0	34,7
2013	33,6	24,1	25,1	34,0	33,1
2014	33,4	24,4	25,2	34,3	33,2
2015 ¹	33,5	-	25,9	33,9	34,6
Kvinner					
2009	-	25,9	23,4	27,1	30,5
2010	-	25,5	23,2	26,9	30,2
2011	31,7	24,5	22,9	27,0	30,3
2012	31,4	24,2	23,5	27,4	30,6
2013	30,9	23,6	23,2	27,5	27,9
2014	30,8	22,1	23,8	27,9	28,2
2015 ¹	30,6	-	24,1	28,7	29,4

¹ Tallene for 2015 inneholder kun lønnstakere siden det ikke beregnes arbeidstid for selvstendige dette året. Det er en del mangler ved rapportering av arbeidstid for lønnstakere i 2015. Vi regner med at forholdstallet mellom de ulike grupper likevel gir et godt bilde av forskjellene.

Kilde:

AFP-virksomheter

I dette avsnittet har vi sett på hvor stor andel av de i alderen 62-66 år som jobber i en virksomhet med AFP-ordning som tar ut AFP. Datagrunnlaget for å beregne AFP-virksomheter er hentet fra NAV. Andelen som tar ut AFP i virksomheter med offentlig AFP-ordning ligger på omtrent 10 prosent i årene 2009-2015. I virksomheter med privat AFP-ordning ser vi at andelen som tar ut AFP øker kraftig etter at ny ordning starter i 2011 (tabell 5.4). I 2015 tar omtrent 60 prosent av de som jobber i virksomheter med privat AFP-ordning ut AFP. Vi vet ikke hvem som har mulighet til å ta ut AFP i forhold til opparbeidede rettigheter, men vi vet kun om personene jobber i en virksomhet som har en AFP-ordning. Blant de som er sysselsatt i offentlig sektor kan det være noen som mottar ytelse fra privat AFP ordning. Dette er tilfelle dersom en person har byttet jobb fra privat til offentlig sektor. Det motsatte skal ikke være mulig.

Tabell 5.4 Andelen sysselsatte 62-66 år som tar ut AFP i virksomheter med AFP-ordning. 4. kvartal

Kjønn og år	AFP-ordning	
	Privat	Offentlig ¹
Begge kjønn		
2009	18,8	11,4
2010	19,7	9,8
2011	37,6	10,1
2012	48,2	9,6
2013	54,2	9,7
2014	59,3	10,2
2015	61,1	9,7
Menn		
2009	18,3	13,2
2010	18,8	11,7
2011	40,8	12,3
2012	52,7	11,1
2013	58,7	10,6
2014	63,6	10,5
2015	65,2	9,1
Kvinner		
2009	19,7	10,4
2010	21,8	8,7
2011	30,5	8,9
2012	37,5	8,8
2013	43,3	9,2
2014	48,6	10,0
2015	50,6	10,0

¹ I følge NAV så er antallet med offentlig AFP noe for lavt. Dette vil være av mindre omfang for de som også er sysselsatte.

Kilde:

Datagrunnlag og metode for å beregne AFP-virksomheter

Disse datasettene er laget ut fra en sammenkobling av data gjort i NAV for AFP-uttak i perioden 2002–2015 med data fra Aa-registeret i perioden 2000–2015. Vi har funnet siste kjente arbeidsforhold for personer som har tatt ut AFP ved å lete inntil to år tilbake i tid i Aa-registeret. Ved flere samtidige arbeidsforhold har vi lagt til grunn at arbeidsforholdet med høyest stillingsandel er hovedarbeidsforholdet.

Ut fra dette har definert hvilke foretak som trolig er medlem i den offentlige og private AFP-ordningen. Vi har valgt å definere et AFP-foretak i år x som et foretak som tilsynelatende har produsert minst én AFP-mottaker i perioden fra år x-4 til år x. En såpass lang periode er brukt for å ta høyde for at det finnes mange små foretak som sjelden har noen som pensjonerer seg.

I tilfeller der et foretak tilsynelatende har hatt ansatte som har tatt ut AFP både i den private og den offentlige ordningen, har vi sett på de siste 5 ansatte som har tatt ut AFP i foretaket. Foretak er deretter antatt å tilhøre den sektoren der de har produsert flest AFP-mottakere.

Vi har ikke tatt høyde for at ulike bedrifter innenfor et og samme foretak muligens kan ha ulik medlemsstatus i AFP-ordningen. Bedrift blir en for liten enhet til å bruke til å identifisere AFP-virksomheter etter metoden vi har brukt.

Vedlegg A: AKU - årsgjennomsnitt 2016

Oppsummering

AKU-tall over sysselsettingsprosenten for ettårige aldersgrupper fra 60 år og over viste stort sett ikke signifikante utslag fra 2010 til 2011. Om innføringen av pensjonsreformen hadde noen effekt på sysselsettingen, var den i så fall med svært stor sannsynlighet ikke større enn +/- 4000 for de enkelte årskull. Fra 2011 til 2012 er det derimot signifikante utslag, med økt andel sysselsatte både for 62- og 63-åringene i følge AKU. Året etter, fra 2012 til 2013, var det en økning også for 64-åringene, i tråd med en trend fra 2009. Deretter ser vi en økning også for 65- og 66-åringene. Ellers er det bare små og tilfeldige utslag fra år til år. Fra 2015 til 2016 var det en signifikant endring bare for 60-åringene, hvor andelen sysselsatte gikk ned, mens det var en viss økning i aldersgruppa 62 – 63 år.

1. Bakgrunn og kvalitetsvurdering

I Rapport 9/2011 fra SSB ble det gjort en vurdering av AKUs muligheter for å overvåke utviklingen på arbeidsmarkedet etter innføringen av pensjonsreformen. Rapporten viste at AKU kan gi et godt bilde av større strukturelle forskjeller i *nivå*tall for sysselsettingsprosenten, også for detaljerte aldersgrupper. Når det gjelder *endringstall* for utviklingen i sysselsettingen fra år til år, er konklusjonen at utvalget i AKU er så lite at det må skje relativt store reelle endringer før AKU kan forventes i å fange opp dette for ettårige aldersgrupper på kort sikt. Dette gjelder både årsgjennomsnitt og i enda sterkere grad kvartalstall. Tabellene i dette vedlegget gir kun årsgjennomsnitt.

2. Andelen sysselsatte

Tabell A1 og A3 viser utviklingen i andelen sysselsatte for de ulike aldersgruppene tilbake til 2007. Den indikerer en viss vekst i sysselsettingsprosentene for 60- og 61-åringene i perioden 2007-2011, særlig for kvinner. Fra 2013 til 2015 fortsatte denne økningen for kvinner, men ikke for menn. Ellers ser vi en klar økning i andelen sysselsatte for 62-åringene fra 2011 til 2012, og i noe mindre grad for 63-åringene. Året etter, fra 2012 til 2013, var det en økning for 64-åringene, historisk sett i tråd med en trend fra 2009. Fra 2013 til 2014 var det en signifikant økning kun for 65-åringene, og fra 2014 til 2015 kun for 61-åringene. Fra 2013 til 2015 ser vi en økende andel sysselsatte også blant 66-åringene. Fra 2015 til 2016 var det en signifikant endring bare for 60-åringene, hvor andelen sysselsatte gikk ned, mens det var en viss økning i aldersgruppa 62 – 63 år.

Tabell A 1 Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2016

	I alt 60-74 år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67-69 år	70-74 år
Årsgjennomsnitt:										
2007	35	72	69	55	47	46	35	30	16	7
2008	36	75	69	57	46	44	36	30	18	6
2009	36	77	71	57	48	41	40	31	17	6
2010	36	78	72	56	50	42	38	34	19	7
2011	36	77	75	57	48	43	37	32	18	8
2012	36	76	73	65	54	45	38	33	18	7
2013	36	75	74	60	57	51	37	32	19	7
2014	36	77	71	63	55	54	44	36	19	7
2015	37	79	76	62	55	50	44	40	20	8
2016	36	73	75	64	60	52	44	36	20	7
Endring fra året før:										
2008	1	4	0	2	-1	-2	1	0	3	0
2009	0	1	2	0	3	-3	4	1	-1	0
2010	0	1	1	-1	2	1	-2	2	1	0
2011	0	-1	3	1	-2	1	-1	-2	-1	1
2012	0	-1	-2	8	6	2	2	1	0	-1
2013	0	-1	1	-6	4	6	-1	-1	1	-1
2014	0	2	-2	3	-2	3	7	4	0	1
2015	1	2	5	-1	0	-4	0	4	1	1
2016	-1	-6	-1	2	4	2	-1	-4	0	-1

Kilde: Statistisk sentralbyrå, AKU (endringstall basert på tall som ikke er avrundet).

Siden pensjonsreformen vil påvirke ulike fødselskohorter ulikt, tilsier dette at effekter på sysselsettingen vil kunne inntreffe over flere år. Dessuten vil nok mange være usikre på virkningene for egen pensjon av de ulike valg som kan gjøres, og det kan medføre en avventende holdning.

Ved bruk av AKU-tall for å måle slike effekter må man i tillegg ta hensyn til at også andre faktorer påvirker disse tallene, alt fra kortsiktige konjunktursvingninger til langsiktige trender som følge av at for eksempel utdanningsnivået blant de eldste øker og at yngre fødselskohorter av kvinner har en høyere sysselsettingsandel enn eldre fødselskohorter av kvinner på samme alderstrinn.

Tabell A2 viser utviklingen i antall sysselsatte personer for ettårige aldersgrupper fra 2007 til 2016. Utviklingen i tallet på sysselsatte personer vil dels være bestemt av hvor mange personer som totalt sett er i denne alderskohorten, og dels av hvor stor andel av disse som er sysselsatt. Endringstallene fra år til år er, med noen få unntak, ikke signifikante. Det illustreres også ved variasjonen i utviklingen mellom de ettårige aldersgruppene. For de årskullene hvor man kunne tenke seg at utslaget av pensjonsreformen var størst (62- og 63-åringene), viser tallene en klar økning fra 2011 til 2012, mens endringstallene året før og årene etter ikke er signifikante, bortsett fra en økning for henholdsvis 64- og 65-åringene de påfølgende to år, det vil si en kohorteffekt. For 62- og 63-åringene samlet var det dessuten en økning fra 2015 til 2016.

Utvalgsstørrelsen er for liten til at AKU egner seg til å måle kortsiktige endringer for så små grupper som enkeltårskull. De reelle utslagene på arbeidsmarkedet må i så fall være svært sterke. Ved å se på utviklingen over en lengre periode, vil imidlertid små trendmessige endringer fra år til år kunne akkumulere seg til så store endringer at det gir signifikante utslag i tallene. Vi ser av tabell A1 at for alle årskullene mellom 62 og 65 år har sysselsettingsandelene de siste årene ligget på et markant høyere nivå enn i 2010, året før pensjonsreformen trådte i kraft.

Tabell A 2 Sysselsatte etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2016. 1 000

	I alt										
	60-74 år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67-69 år	70-74 år	
2007	210	42	42	31	24	21	13	10	17	10	
2008	224	46	43	34	24	21	15	11	21	9	
2009	233	45	42	35	28	22	20	13	20	10	
2010	241	43	41	32	29	27	19	16	22	11	
2011	248	45	42	32	27	27	23	16	22	14	
2012	257	42	42	36	31	26	25	19	24	12	
2013	262	41	42	34	32	30	22	20	29	12	
2014	272	43	41	36	31	32	26	20	31	14	
2015	284	51	44	35	29	28	25	21	34	16	
2016	284	46	48	37	32	28	24	21	33	16	
Endring fra året før											
2008	14	4	1	3	0	0	2	1	4	-1	
2009	9	-1	-1	1	4	1	5	2	-1	1	
2010	8	-2	-1	-3	1	5	-1	3	2	1	
2011	7	2	1	0	-2	0	4	0	0	3	
2012	9	-3	0	4	4	-1	2	3	2	-2	
2013	5	-1	0	-2	1	4	-3	1	5	0	
2014	10	2	-1	2	-1	2	4	0	2	2	
2015	12	8	3	-1	-2	-4	-1	1	3	2	
2016	0	-5	4	2	3	0	-1	0	-1	0	

Kilde: Statistisk sentralbyrå, AKU.

Tabell A 3 Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder og kjønn. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2016

	I alt 60-74 år										
	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67-69 år	70-74 år		
I alt											
2007	35	72	69	55	47	46	35	30	16	7	
2008	36	75	69	57	46	44	36	30	18	6	
2009	36	77	71	57	48	41	40	31	17	7	
2010	36	78	72	56	50	42	38	34	19	7	
2011	36	77	75	57	48	43	37	32	18	8	
2012	36	76	73	65	54	45	38	33	18	7	
2013	36	75	74	60	57	51	37	32	19	7	
2014	36	77	71	63	55	54	44	36	19	7	
2015	37	79	76	62	55	50	44	40	20	8	
2016	36	73	75	64	60	52	44	36	20	7	
Menn											
2007	40	78	74	61	50	50	36	34	20	9	
2008	41	80	75	63	51	49	40	35	22	9	
2009	41	79	75	62	54	48	45	37	21	8	
2010	41	81	75	61	53	47	44	40	23	10	
2011	41	82	81	63	52	45	45	37	20	12	
2012	41	80	78	70	60	49	43	41	22	10	
2013	41	80	81	64	61	56	42	36	24	10	
2014	41	79	74	69	61	60	49	42	24	10	
2015	42	79	76	68	60	59	54	47	26	12	
2016	41	75	79	65	63	56	54	46	25	10	
Kvinner											
2007	30	65	63	48	45	43	34	25	11	4	
2008	31	71	62	51	40	40	33	25	14	4	
2009	31	75	66	52	43	34	35	26	13	6	
2010	31	75	68	51	47	36	31	27	14	4	
2011	31	72	70	51	45	40	28	26	16	5	
2012	31	72	67	61	47	40	34	25	14	5	
2013	31	71	67	55	54	45	32	28	15	3	
2014	31	74	69	57	49	48	39	30	14	4	
2015	32	78	76	56	51	41	36	33	15	4	
2016	31	72	71	63	56	48	34	25	15	4	

Kilde: Statistisk sentralbyrå, AKU.

3. Andelen ikke-sysselsatte som ønsker arbeid

Tabell A4 viser hvor mange ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, i prosent av de ikke-sysselsatte i alt. Her finner vi ingen signifikante endringer, selv ikke for perioden 2007-2016 under ett.

At personer ønsker arbeid, betyr ikke nødvendigvis at de aktivt har forsøkt å få arbeid, ei heller at de umiddelbart kan påta seg en jobb, som begge er betingelser for å bli klassifisert som arbeidsledig. Ut fra en vurdering av forskjellen mellom aldersgrupper synes AKU å gi nivå tall av rimelig god kvalitet. For å redusere usikkerheten noe, har vi her foretatt en viss aggregering etter alder. Aldersgruppene i tabellen omfatter ikke like mange årskull og vil bare av den grunn variere i størrelse. Tabellen er derfor best egnet til å se på utviklingen over tid for samme aldersgruppe. Aldersgrensene er valgt ut fra regler for pensjonering og typiske pensjoneringstidspunkt.

Tabell A 4 Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, i prosent av ikke-sysselsatte i alt. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007 - 2016

	I alt 60-74 år	60-61 år	62-64 år	65-66 år	67-69 år	70-74 år
Ikke-sysselsatte i alt	100	100	100	100	100	100
Ønsker arbeid						
2007	3	10	6	5	2	1
2008	4	12	7	6	3	1
2009	4	11	7	7	3	1
2010	4	14	7	5	2	1
2011	4	14	7	4	2	1
2012	4	13	7	4	3	1
2013	4	12	8	4	3	1
2014	3	11	6	5	2	0
2015	3	16	7	4	2	0
2016	3	13	9	4	1	1

Kilde: AKU

Tabell A 5 Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, etter hovedsakelig virksomhet. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2010-2016. 1 000

	I alt 60-74 år	60-61 år	62-64 år	65-66 år	67-69 år	70-74 år
2010						
Ikke-sysselsatte i alt	432	29	92	64	98	150
Ønsker arbeid	15	4	6	3	2	1
Førtidspensjonist	3	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	0	1	1
2011						
Ikke-sysselsatte i alt	446	27	89	75	103	152
Ønsker arbeid	17	4	6	3	2	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	4	0	0	0	2	1
2012						
Ikke-sysselsatte i alt	456	29	78	79	112	159
Ønsker arbeid	17	4	6	3	3	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	5	0	0	0	3	1
2013						
Ikke-sysselsatte i alt	472	29	76	79	121	167
Ønsker arbeid	17	4	6	3	3	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	4	0	0	0	3	1
2014						
Ikke-sysselsatte i alt	480	30	74	67	133	177
Ønsker arbeid	14	3	5	3	2	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	5	2	2	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	0	2	1
2015						
Ikke-sysselsatte i alt	488	27	73	64	135	189
Ønsker arbeid	15	4	5	3	2	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	5	2	2	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	1	2	1
2016						
Ikke-sysselsatte i alt	508	33	69	67	132	207
Ønsker arbeid	16	4	6	3	1	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	5	2	2	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	0	1	1

Kilde: Statistisk sentralbyrå, AKU.

Vedlegg B: Arbeid og pensjon

Tabell B 1 Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter alder. 2. kvartal 2009-2016

Alder	Antall arbeids- takere	Arbeidstakere som tar ut pensjon								
		Antall	Andel		Alders- pensjon	Fordeling pensjoner			Uføre- pensjon	
			I alt	AFP og/eller alderspensjon		I alt	AFP	Offentlig		
62 år										
2009	31 431	5 588	17,8	7,0	0	2 202	1 265	937	3 386	
2010	30 605	4 931	16,1	5,5	0	1 669	1 113	556	3 262	
2011	30 886	7 917	25,6	16,3	3 638	3 031	2 246	785	2 989	
2012	32 407	11 909	36,7	28,3	8 324	4 730	3 922	808	2 941	
2013	32 293	12 698	39,3	31,4	9 276	5 263	4 444	819	2 775	
2014	32 391	13 339	41,2	34,0	10 143	5 778	4 959	819	2 532	
2015	34 013	14 274	42,0	34,8	10 899	6 080	5 250	830	2 644	
2016	33 563	13 882	41,4	34,1	10 430	5 664	4 805	839	2 659	
63 år										
2009	26 091	5 950	22,8	11,2	0	2 931	1 371	1 560	3 019	
2010	26 937	5 702	21,2	9,3	0	2 498	1 285	1 213	3 204	
2011	26 219	8 029	30,6	20,1	2 884	3 227	2 185	1 042	2 867	
2012	27 822	11 863	42,6	33,5	7 651	4 716	3 553	1 163	2 791	
2013	29 009	13 966	48,1	39,9	10 295	5 668	4 445	1 223	2 676	
2014	28 872	14 584	50,5	42,7	11 017	6 102	4 893	1 209	2 553	
2015	28 682	14 804	51,6	44,3	11 344	6 222	5 002	1 220	2 373	
2016	30 125	15 696	52,1	45,0	11 983	6 518	5 166	1 321	2 456	
64 år										
2009	20 974	5 147	24,5	12,4	0	2 591	1 128	1 463	2 556	
2010	22 769	5 452	23,9	11,2	0	2 546	1 164	1 382	2 906	
2011	23 565	8 003	34,0	22,4	2 685	3 208	1 941	1 267	2 829	
2012	23 921	10 765	45,0	34,6	6 108	3 884	2 762	1 122	2 720	
2013	25 126	12 621	50,2	41,4	8 842	4 798	3 611	1 187	2 521	
2014	26 079	14 294	54,8	46,8	10 918	5 575	4 357	1 218	2 422	
2015	25 602	14 327	56,0	48,1	10 922	5 772	4 477	1 295	2 343	
2016	25 538	14 468	56,7	49,1	11 009	5 844	4 486	1 321	2 236	
65 år										
2009	15 866	4 242	26,7	12,9	0	2 042	849	1 193	2 200	
2010	17 460	4 406	25,2	11,3	0	1 975	929	1 046	2 431	
2011	18 860	7 241	38,4	25,6	2 624	2 712	1 595	1 117	2 517	
2012	20 157	9 820	48,7	37,2	5 398	3 290	2 181	1 109	2 546	
2013	20 164	10 811	53,6	43,9	7 101	3 599	2 614	985	2 249	
2014	21 222	12 286	57,9	49,1	9 103	4 429	3 378	1 051	2 225	
2015	21 553	12 978	60,2	52,0	10 040	4 862	3 765	1 097	2 123	
2016	21 170	13 004	61,4	53,4	9 979	4 941	3 702	1 202	2 055	
66 år										
2009	11 435	3 220	28,2	12,6	0	1 442	566	876	1 778	
2010	13 463	3 510	26,1	11,3	0	1 515	705	810	1 995	
2011	14 863	5 607	37,7	24,8	2 114	1 882	1 093	789	2 032	
2012	16 499	8 436	51,1	38,8	4 648	2 614	1 737	877	2 253	
2013	17 320	9 599	55,4	44,6	6 079	2 894	2 009	885	2 158	
2014	17 262	10 255	59,4	49,8	7 209	3 149	2 286	863	1 969	
2015	17 653	10 992	62,3	53,2	8 237	3 797	2 862	935	1 961	
2016	18 057	11 771	65,2	56,7	9 032	4 259	3 126	1 099	1 885	

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, fra 2015 a-ordningen

Tabell B 2 Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn og sektor. 2. kvartal 2009-2016

Kjønn, sektor og år	Antall arbeidstakere	Lønnstakere som tar ut pensjon					
		Andel		Fordeling pensjoner			
		Antall	I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alderspensjon	AFP	Uførepensjon
Begge kjønn							
I alt							
2009	105 797	24 147	22,8	10,6	0	11 208	12 939
2010	111 234	24 001	21,6	9,2	0	10 203	13 798
2011	114 393	36 797	32,2	21,1	13 945	14 060	13 234
2012	120 806	52 793	43,7	33,6	32 129	19 234	13 251
2013	123 912	59 695	48,2	39,3	41 593	22 222	12 379
2014	125 826	64 758	51,5	43,4	48 390	25 033	11 701
2015	127 503	67 375	52,8	45,1	51 442	26 733	11 444
2016	128 453	68 821	53,6	46,0	52 433	27 226	11 291
Statlig sektor							
2009	14 346	2 731	19,0	11,9	0	1 711	1 020
2010	15 822	2 684	17,0	10,2	0	1 616	1 068
2011	16 703	3 770	22,6	15,9	959	1 710	1 145
2012	17 330	5 426	31,3	25,4	2 771	1 655	1 122
2013	17 883	6 417	35,9	30,3	3 846	1 605	1 126
2014	18 073	7 095	39,3	34,2	4 743	1 543	1 067
2015	19 244	8 035	41,8	37,1	5 700	1 564	1 076
2016	19 717	8 371	42,5	38,0	6 040	1 597	1 051
Kommunal sektor							
2009	28 270	7 177	25,4	12,3	0	3 472	3 705
2010	29 882	6 689	22,4	9,2	0	2 762	3 927
2011	31 571	7 723	24,5	11,9	1 000	2 758	4 042
2012	33 147	10 041	30,3	18,7	3 363	2 859	4 048
2013	33 758	11 570	34,3	23,4	5 032	2 952	3 938
2014	34 305	12 762	37,2	27,4	6 380	3 131	3 747
2015	37 030	15 068	40,7	30,1	7 770	3 619	4 382
2016	37 840	16 068	42,5	32,1	8 343	4 068	4 406
Privat sektor							
2009	63 181	14 239	22,5	9,5	0	6 025	8 214
2010	65 530	14 628	22,3	8,9	0	5 825	8 803
2011	66 119	25 304	38,3	26,8	11 986	9 592	8 047
2012	70 329	37 326	53,1	42,7	25 995	14 720	8 081
2013	72 195	41 684	57,7	49,0	32 703	17 661	7 302
2014	73 448	44 901	61,1	53,1	37 267	20 359	6 887
2015	71 229	44 272	62,2	55,0	37 972	21 550	5 986
2016	70 896	44 382	62,6	55,6	38 050	21 561	5 834
Menn							
I alt							
2009	55 932	11 049	19,8	10,5	0	5 886	5 163
2010	58 594	11 066	18,9	9,5	0	5 547	5 519
2011	60 087	21 648	36,0	28,0	11 450	8 669	5 146
2012	63 645	33 782	53,1	46,1	25 092	12 899	5 125
2013	65 661	38 663	58,9	53,0	31 586	15 106	4 635
2014	67 197	41 958	62,4	57,2	35 963	17 080	4 352
2015	66 875	42 612	63,7	58,8	37 167	18 215	4 058
2016	66 740	42 752	64,1	59,3	37 247	18 158	3 940
Statlig sektor							
2009	6 422	873	13,6	10,4	0	665	208
2010	6 885	860	12,5	9,5	0	652	208
2011	7 239	1 554	21,5	18,4	638	704	235
2012	7 419	2 492	33,6	31,0	1 650	675	222
2013	7 642	3 050	39,9	37,3	2 253	627	235
2014	7 691	3 311	43,1	40,4	2 612	571	241
2015	8 094	3 693	45,6	43,0	3 016	562	253
2016	8 186	3 813	46,6	44,2	3 142	574	239

Kjønn, sektor og år	Antall arbeidstakere	Lønnstakere som tar ut pensjon					
		Antall	Andel		Fordeling pensjoner		
			I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alderspensjon	AFP	Uførepensjon
Kommunal sektor							
2009	8 664	2 045	23,6	15,8	0	1 365	680
2010	9 191	1 871	20,4	12,5	0	1 147	724
2011	9 701	2 497	25,7	18,4	613	1 182	731
2012	10 002	3 748	37,5	30,9	1 942	1 167	719
2013	10 139	4 458	44,0	38,3	2 800	1 126	665
2014	10 292	4 996	48,5	43,2	3 441	1 083	655
2015	10 969	5 733	52,3	46,0	4 012	1 178	827
2016	10 925	5 914	54,1	48,0	4 125	1 268	819
Privat sektor							
2009	40 846	8 131	19,9	9,4	0	3 856	4 275
2010	42 518	8 335	19,6	8,8	0	3 748	4 587
2011	43 147	17 597	40,8	31,8	10 199	6 783	4 180
2012	46 224	27 542	59,6	51,8	21 500	11 057	4 184
2013	47 827	31 139	65,1	58,7	26 523	13 350	3 728
2014	49 214	33 651	68,4	62,7	29 910	15 426	3 456
2015	47 812	33 186	69,4	64,4	30 139	16 475	2 978
2016	47 629	33 025	69,3	64,4	29 980	16 316	2 882
Kvinner							
I alt							
2009	49 865	13 098	26,3	10,7	0	5 322	7 776
2010	52 640	12 935	24,6	8,8	0	4 656	8 279
2011	54 306	15 149	27,9	13,3	2 495	5 391	8 088
2012	57 161	19 011	33,3	19,8	7 037	6 335	8 126
2013	58 251	21 032	36,1	23,8	10 007	7 116	7 744
2014	58 629	22 800	38,9	27,6	12 427	7 953	7 349
2015	60 628	24 763	40,8	29,9	14 275	8 518	7 386
2016	61 713	26 069	42,2	31,6	15 186	9 068	7 351
Statlig sektor							
2009	7 924	1 858	23,4	13,2	0	1 046	812
2010	8 937	1 824	20,4	10,8	0	964	860
2011	9 464	2 216	23,4	14,0	321	1 006	910
2012	9 911	2 934	29,6	21,1	1 121	980	900
2013	10 241	3 367	32,9	25,0	1 593	978	891
2014	10 382	3 784	36,4	29,6	2 131	972	826
2015	11 150	4 342	38,9	32,7	2 684	1 002	823
2016	11 531	4 558	39,5	33,6	2 898	1 023	812
Kommunal sektor							
2009	19 606	5 132	26,2	10,7	0	2 107	3 025
2010	20 691	4 818	23,3	7,8	0	1 615	3 203
2011	21 870	5 226	23,9	8,9	387	1 576	3 311
2012	23 145	6 293	27,2	13,4	1 421	1 692	3 329
2013	23 619	7 112	30,1	17,1	2 232	1 826	3 273
2014	24 013	7 766	32,3	20,6	2 939	2 048	3 092
2015	26 061	9 335	35,8	23,4	3 758	2 441	3 555
2016	26 915	10 154	37,7	25,7	4 218	2 800	3 587
Privat sektor							
2009	22 335	6 108	27,3	9,7	0	2 169	3 939
2010	23 012	6 293	27,3	9,0	0	2 077	4 216
2011	22 972	7 707	33,5	17,3	1 787	2 809	3 867
2012	24 105	9 784	40,6	25,4	4 495	3 663	3 897
2013	24 368	10 545	43,3	29,9	6 180	4 311	3 574
2014	24 234	11 250	46,4	33,7	7 357	4 933	3 431
2015	23 417	11 086	47,3	35,8	7 833	5 075	3 008
2016	23 267	11 357	48,8	37,5	8 070	5 245	2 952

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, fra 2015 a-ordningen

Tabell B 3 Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter utdanningsnivå. 2. kvartal 2009-2016

Utdanning og år	Antall arbeidstakere	Lønnstakere som tar ut pensjon					
		Antall	Andel		Fordeling pensjoner		
			I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alderspensjon	AFP	Uførepensjon
Alle nivåer							
2009	105 797	24 147	22,8	10,6	0	11 208	12 939
2010	111 234	24 001	21,6	9,2	0	10 203	13 798
2011	114 393	36 797	32,2	21,1	13 945	14 060	13 234
2012	120 806	52 793	43,7	33,6	32 129	19 234	13 251
2013	123 912	59 695	48,2	39,3	41 593	22 222	12 379
2014	125 826	64 758	51,5	43,4	48 390	25 033	11 701
2015	127 503	67 375	52,8	45,1	51 442	26 733	11 444
2016	128 453	68 821	53,6	46,0	52 433	27 226	11 291
Grunnskole							
2009	17 539	5 045	28,8	8,4	0	1 473	3 572
2010	17 692	5 000	28,3	7,2	0	1 265	3 735
2011	17 040	6 766	39,7	20,4	2 294	1 959	3 409
2012	17 388	8 823	50,7	32,7	4 835	2 780	3 349
2013	17 303	9 464	54,7	38,9	6 140	3 250	3 009
2014	17 009	9 808	57,7	43,1	6 918	3 645	2 753
2015	16 423	9 772	59,5	44,7	6 999	3 785	2 709
2016	16 365	9 786	59,8	45,4	7 049	3 700	2 666
Videregående skole							
2009	53 652	12 613	23,5	10,3	0	5 551	7 062
2010	56 578	12 736	22,5	9,0	0	5 096	7 640
2011	58 298	20 299	34,8	22,7	8 166	7 539	7 415
2012	62 244	29 545	47,5	36,5	18 721	10 973	7 508
2013	63 728	33 427	52,5	42,6	24 091	13 046	7 093
2014	64 523	36 300	56,3	47,3	27 981	15 001	6 713
2015	64 501	37 369	57,9	49,5	29 647	16 027	6 328
2016	63 772	37 868	59,4	51,0	30 017	16 235	6 208
Universitet og høyskole							
2009	33 656	6 356	18,9	12,3	0	4 144	2 212
2010	35 937	6 122	17,0	10,6	0	3 795	2 327
2011	37 962	9 526	25,1	19,2	3 419	4 493	2 320
2012	39 969	14 118	35,3	30,0	8 390	5 377	2 311
2013	41 628	16 437	39,5	34,9	11 119	5 809	2 182
2014	42 947	18 271	42,5	38,3	13 227	6 256	2 146
2015	45 156	19 833	43,9	39,6	14 532	6 780	2 295
2016	46 760	20 756	44,4	40,2	15 107	7 158	2 303
Uoppgitt							
2009	950	133	14,0	4,2	0	40	93
2010	1 027	143	13,9	4,6	0	47	96
2011	1 093	206	18,8	10,7	66	69	90
2012	1 205	307	25,5	18,8	183	104	83
2013	1 253	367	29,3	21,9	243	117	95
2014	1 347	379	28,1	21,8	264	131	89
2015	1 263	381	30,2	21,9	246	135	109
2016	1 408	393	27,9	20,5	247	129	108

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, fra 2015 a-ordningen

Tabell B 4 Befolkningen (bosatte) 62-66 år etter uførestatus. 2. kvartal 2009-2016

Alder og år	Befolkningen	Uføre			
		Antall		Andel av befolkningen	
		Totalt	I arbeid	Totalt	I arbeid
62 år					
2009	60 663	19 359	3 386	31,9	5,6
2010	58 602	18 477	3 262	31,5	5,6
2011	57 451	17 357	2 989	30,2	5,2
2012	57 173	16 737	2 941	29,3	5,1
2013	56 263	15 807	2 775	28,1	4,9
2014	55 648	14 957	2 532	26,9	4,6
2015	58 668	15 538	2 644	26,5	4,5
2016	58 067	15 347	2 659	26,4	4,6
63 år					
2009	57 962	19 480	3 019	33,6	5,2
2010	60 151	20 486	3 204	34,1	5,3
2011	58 120	19 217	2 867	33,1	4,9
2012	56 808	17 981	2 791	31,7	4,9
2013	56 842	17 318	2 676	30,5	4,7
2014	55 747	16 323	2 553	29,3	4,6
2015	55 444	15 553	2 373	28,1	4,3
2016	58 233	16 295	2 456	28,0	4,2
64 år					
2009	53 620	18 830	2 556	35,1	4,8
2010	57 441	20 392	2 906	35,5	5,1
2011	59 622	21 037	2 829	35,3	4,7
2012	57 851	19 763	2 720	34,2	4,7
2013	56 601	18 405	2 521	32,5	4,5
2014	56 247	17 696	2 422	31,5	4,3
2015	55 332	16 790	2 343	30,3	4,2
2016	54 990	16 176	2 236	29,4	4,1
65 år					
2009	49 150	18 128	2 200	36,9	4,5
2010	53 095	19 541	2 431	36,8	4,6
2011	56 886	20 875	2 517	36,7	4,4
2012	59 075	21 500	2 546	36,4	4,3
2013	57 242	19 971	2 249	34,9	3,9
2014	56 002	18 767	2 225	33,5	4,0
2015	55 739	17 977	2 123	32,3	3,8
2016	54 848	17 452	2 055	31,8	3,7
66 år					
2009	43 073	16 963	1 778	39,4	4,1
2010	48 610	18 520	1 995	38,1	4,1
2011	52 512	19 726	2 032	37,6	3,9
2012	56 288	20 957	2 253	37,2	4,0
2013	58 677	21 604	2 158	36,8	3,7
2014	56 585	19 977	1 969	35,3	3,5
2015	55 314	18 788	1 961	34,0	3,5
2016	55 184	18 320	1 885	33,2	3,4

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, fra 2015 a-ordningen

Vedlegg C: Ny datakilde. Fra Aa-register til a-ordningen

Konsekvens for arbeidstakerprosenter

Bakgrunn

I rapporteringen knyttet til virkninger av pensjonsreformen, har vi til nå brukt to datasett.

- Det ene er basert på tall fra Aa-registeret for 2. kvartal (mai måned) med kort produksjonstid. Dette dekker per definisjon ikke alle lønnstakere og har også en del kvalitetsproblem som store forsinkelser i meldingsgangen. Den er likevel vurdert å gi god nok kvalitet på endringstall siden dekningsgrad og kvaliteten har vært stabilt over tid og det har således primært vært et nivåproblem.
- Det andre er AKU-tall. AKU omfatter alle lønnstakere, også de som ikke er arbeidstakere og innmeldt i Aa-registeret.

Fra 1. januar 2015 ble innmelding til Aa-registeret erstattet av innmelding til a-ordningen. Eller mer presist, Aa-registeret ble sammen med en del rapporteringer fra arbeidsgivere til Skatteetaten og SSB samordnet i en felles rapportering i det som kalles a-ordningen. NAV har fortsatt sitt Aa-register men dette oppdateres nå ved meldinger via a-ordningen. SSB bruker ikke lenger denne versjonen av Aa-registeret i sin statistikk. For enkelhets skyld brukes i dette notatet betegnelsen Aa-registeret bare om den versjonen som gjaldt til og med 2014.

Problemstilling

Problemstillingen i dette notatet gjelder hvilken implikasjon det får for tabellene som er laget for utviklingen i arbeidstakerprosenter når datagrunnlaget skifter fra Aa-registret til a-ordningen.

Det er viktig å ha med seg i en drøfting av dette at formålet med bruk av data fra Aa-registeret har vært å se i hvilken grad pensjonsreformen har medført at flere står lenger i arbeid. Vi har fulgt opp dette ved å se på endringer i andelen av befolkningen i ulike aldersgrupper som er arbeidstakere. Vi har hele tiden presisert at Aa-registeret pr. definisjon ikke dekker alle lønnstakere og dessuten at det har en god del kvalitetsproblem. Fordi definisjonen har ligget fast og kvalitetsproblemene har vært stabile, har vi ment at dataene likevel gir et godt bilde av den reelle endringen i andelen arbeidstakere, som er det primære vi ønsker å belyse.

Definisjonen av dekningsgraden i a-ordningen er slik at den i teorien skal dekke flere arbeidstakere enn i Aa-registeret samt at den i tillegg skal dekke lønnstakere som ikke er arbeidstakere. Vi skulle derfor ut fra definisjonen vente å få et høyere tall på arbeidstakere og i tillegg få ytterligere noen flere lønnstakere med. Ut fra dette vil vi forvente et nivåskift oppover fra 2014 til 2015. Følgelig vil endringstallet i andelen arbeidstakere bli for høy fra 2014 til 2015. Men når vi også må ta hensyn til kvaliteten på dataene blir denne konklusjonen ikke så opplagt.

Nedenfor går vi først detaljert gjennom ulike faktorer som gir brudd mellom tall basert på Aa-registeret og tall basert på a-ordningen. Om man ikke ønsker å lese gjennom dette, kan man gå rett til de to siste punktene; «Oppsummering av virkninger av nytt datagrunnlag» og «Konklusjon om utviklingen fra 2014 til 2015».

Om nytt registergrunnlag

Definisjonsmessige forhold

Arbeidsgiverne skal melde arbeidsforhold inn til a-ordningen gruppert på ulike typer av arbeidsforhold. To av disse, «ordinære» og «maritime arbeidsforhold», skal

i teorien til sammen samsvare med begrepet arbeidstakere i Aa-registeret. I a-ordningen har man imidlertid ikke de nedre grensene som Aa-registeret hadde for hvilke arbeidstakerforhold som skulle meldes. Den viktigste er at arbeidstakerforhold med forventet varighet på mindre enn en uke ikke skulle meldes til Aa-registeret. I a-ordningen er det i praksis ingen slik grense. Dette vil typisk kunne være noen tilkallingsvikarere ol. Samlet skulle dette bety at vi i a-ordningen får med oss noen flere arbeidstakere enn i Aa-registeret.

I tillegg til ordinære og maritime arbeidsforhold (arbeidstakere) er det i a-ordningen en gruppe som benevnes som «frilansere, oppdragstakere, styremedlemmer mv». SSBs definisjon av lønntakere vil i teorien dekke alle disse tre gruppene. Det er usikkert om arbeidsgiverne ved meldinger til a-ordningen har oppfattet at gruppene ordinære arbeidsforhold + maritime arbeidsforhold svarer til det de ved melding til Aa-registret oppfattet som arbeidstakere.

Kvalitet

Generelt var det relativt store forsinkelser i meldingsgangen til Aa-registeret. Det gjaldt både meldinger om start og stopp av arbeidsforhold. For eldre hvor det er flere som slutter enn begynner i jobb, bidro dette til at nivået på arbeidstakere lå for høyt. Videre ble det ikke alltid sendt stopp – og startmelding på arbeidstakerforhold som var av den typen at de bare arbeidet sporadisk. Dette bidro også til at registeret inneholdt en del ikke aktive jobber slik SSB definerer dette. Dette siste forholdet betød trolig mest for tallet på yngre arbeidstakere. Siden forsinkelsene og manglende ellers var stabile over tid, ga dette likevel brukbare endringstall slik de er brukt i analysene av effekter av pensjonsreformen.

Med a-ordningen meldes det ikke om endringer i arbeidsforhold slik som i Aa-registeret. I stedet meldes status for alle ansatte hver måned. Forsinkelsene er her mye mindre enn det var til Aa-registeret. Selv om det i etableringsfasen i 2015 er slik at det gjennom året gradvis kommer med nye arbeidsgivere som leverer i henhold til regelverket. Det betyr likevel at a-ordningen allerede første året gir et riktigere bilde enn Aa-registeret gjorde for hvem som er ansatt hos en arbeidsgiver en gitt uke. Unntaket er ansatte som bare sporadisk arbeider for en arbeidsgiver. Det er en tendens at arbeidsgiverne lar de stå som aktive selv om de ikke har hatt avtale om å arbeide i en måned. Dette var som nevnt også et problem med ut- og inn melding i Aa-registeret. Men fordi meldeplikten av slike jobber er mer omfattende til a-ordningen blir volumet på feil i a-ordningen større. Men til forskjell fra situasjonen med Aa-registeret, har imidlertid SSB nå et mye bedre grunnlag for å korrigere tallene ved at vi hver måned kan se om det er lønn knyttet til et arbeidsforhold. Hadde vi hatt dette løpende med gammelt Aa-register kunne vi også der har fjernet arbeidstakerforhold som skulle vært utmeldt.

Dessuten er det enda en faktor som kommer inn når man jamfører tall fra Aa-registret og a-ordningen. Til a-ordningen skal også meldes inn (som egen gruppe) de som mottar lønn, men som ikke er arbeidstakere. Dette gjelder gruppen «frilansere, oppdragstakere mv». Denne utvidelsen jamført med Aa-registeret kan ha medført at arbeidsgiverne i praksis har oppfattet betegnelsen arbeidstakere på en noe annen måte. Mest sannsynlig er kanskje at de tidligere har meldt inn noen til Aa-registeret som de ikke burde og som de nå melder inn i gruppen «frilansere, oppdragstakere mm. Det betyr i så fall at tallet på arbeidstakere fra a-ordningen (ordinære pluss maritime arbeidsforhold) er lavere enn fra Aa-registret, men samtidig mer korrekt.

Kvaliteten på meldingsgangen for gruppen «frilansere, oppdragstakere mv» til a-ordningen er relativt svak sett ut fra SSBs definisjonen på aktive lønntakere. Et aktivt lønntakerforhold er kjennetegnet ved at det for en gitt referanseuke foreligger en avtale om plikt til å utføre arbeid mot lønn. I gruppen frilansere,

oppdragstaker mv, er det en del som har et mer uklart forhold til når de faktisk forventes å arbeide. Det betyr at det ikke bare er svak kvalitet på meldingsgangen fra arbeidsgiver som kan være et problem, men også at det reelt sett kan være vanskelig å avklare om de for en gitt uke skal ansees som aktive eller ikke. For en del slike arbeidsforhold vil dessuten ikke perioden man arbeider alltid stemme overens med den perioden man får lønn for. Det er derfor vanskelige å bruke lønn like aktivt som kontroll på om man i en gitt uke har arbeidet eller ikke. SSB har derfor så langt vært restriktiv med å ta med slike arbeidsforhold som aktive lønnstakere. De vi tar med er de som oppgir å ha lønn i form av fastlønn i motsetning til å være timelønnet, provisjonslønnen mm. De fleste personer med slike arbeidsforhold har et mer ordinært arbeidsforhold som sitt hovedarbeidsforhold. Problemene med å avgrense massen med god kvalitet er således større når man skal avgrense antall lønnstakerforhold enn når man skal avgrense antall personer som er lønnstakere.

Når det gjelder kvaliteten på vaskede data fra a-ordningen så har vi fått et nivå som virker rimelig bra. Det er imidlertid slik at det skjer en viss vekst gjennom 2015 på grunn av innkjøringsperioden hvor flere arbeidsgivere oppfyller meldeplikten. Nivåtallene blir dermed gradvis noe bedre gjennom året. Lønnstakerprosentene ligger følgelig noe for lavt særlig for 1. kvartal i 2015.

Oppsummering av virkninger av nytt datagrunnlag.

For å komme nærmere en mer presis konklusjon om virkninger av skifte i datagrunnlag, har vi sett på utviklingen i tallet på arbeidstakere og også sammenholdt det med endringer i antall lønnstakere fra AKU.

I tabell 1 og tabell 2 nedenfor har vi laget tall etter to avgrensinger av massen i a-ordningen. Den øverste av de to radene for 1. og 2.kvartal 2015 (merket blått) gjelder det som i teorien skulle ligge nærmest tallene fra Aa-registeret for 2014 og tidligere. De radene som er merket gult inkluderer også de av gruppen «frilansere, oppdragstakere mm» som SSB, etter «vask» av data, har vurdert skal være med som lønnstakere.

Ser vi på tabell 2 får vi et nivå tall på lønnstakere fra a-ordningen (merket gult) som forventet ligger høyere og er nærmere lønnstakertallet i AKU enn det vi fikk med arbeidstakere fra Aa-registeret. Om vi lager tall fra a-ordningen bare for de to første gruppene av arbeidsforhold, som i teorien skal være samme gruppe som arbeidstakere i Aa-registret, blir tallet for 2015 noe lavere enn tallet i 2014. Det virker urimelig ut fra at a-ordningen ikke har de nedre grensene som Aa-registeret hadde for meldeplikt før 2015. Videre bryter denne nedgangen med det som har vært trenden og som veksten i AKU viser. Konklusjonen vår på dette er at manglende ved Aa-registeret før 2015 medførte at nivå tallet for arbeidstakere over 60 år lå noe for høyt.

Det kan ut fra den generelle utviklingen i arbeidsmarkedet siste år synes rart at veksten i tallet på sysselsatte i AKU er så sterk jamført med årsvekst for tidligere år. Det er da grunn til å merke seg at nærmest hele veksten som AKU viser i sysselsettingen siste år, kommer i denne eldste aldersgruppen. Ser vi på alle 15-74 år viser AKU en betydelig lavere årsvekst i sysselsettingen mellom kvartaler i 2014 og 2015 enn i de foregående årene.

Når vi ser på tabell 1 som viser andelen arbeidstakere av befolkningen gir også de gule radene en mer sannsynlig utvikling enn det som de blå radene viser.

Konklusjon om utviklingen fra 2014 til 2015

Bakteppe for å vurdere utviklingen i andelen av befolkningen som er lønnstakere er at veksten i sysselsettingen totalt har avtatt fra 2014 og gjennom 2015.

Effekten like etter innføring av pensjonsreformen som var særlig sterk for 62, 63 og 64-åringene har nå avtatt. Utviklingen fra 2.kvartal 2014 til 2.kvartal 2015 viser at tallene for disse alderskohortene var omlag uendret. For alderskortene over 64 år kom effekten av pensjonsreformen noe senere og utviklingen fra 2. kvartal 2014 til 2.kvartal 2015 tyder på en fortsatt vekst.

Tallene for 3.kvartal 2014 og 3.kvartal 2015 viser en viss nedgang i lønnstakerandeler for de fleste ettårige alderskohorter fra 60 år og oppover. Effekten er noe større for de fleste 62 år og over. Det kunne tilsi at de økende problemer på arbeidsmarkedet kan ha bidratt til at flere velger/må gå ut lønnstakerjobber og over på AFP. Vi vil likevel være forsiktig med en bastant konklusjon om dette, siden det kan være spesielle forhold rundt effekter av skifte av datagrunnlag mellom 2014 og 2015 for 3.kvartal.

Tabell C 1 Arbeidstaker/lønnstakerprosent etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år

Kvartal og år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år	71 år	72 år	73 år	74 år
1. kvartal															
2008	63,4	61,0	50,5	42,9	36,9	29,5	24,1	16,1	12,8	10,4	7,9	6,1	4,9	4,0	3,2
2009	64,6	62,0	51,0	44,3	38,6	31,5	25,9	18,3	13,7	11,3	8,1	6,9	5,3	4,2	3,6
2010	64,6	62,6	51,3	44,3	39,0	32,2	27,3	18,5	15,0	11,8	8,6	6,9	5,9	4,7	3,8
2011	65,5	63,0	51,8	44,3	38,7	32,2	27,9	19,4	15,2	12,8	9,1	7,4	5,9	5,1	4,1
2012	66,8	64,2	55,7	47,5	40,6	33,3	28,5	20,2	16,4	13,2	9,4	7,7	6,3	5,2	4,4
2013	67,2	65,4	56,6	50,3	43,1	34,1	28,9	20,1	16,4	13,9	9,6	7,9	6,6	5,6	4,5
2014	67,4	66,1	57,3	51,1	45,7	36,4	29,7	20,2	16,4	14,0	10,0	7,8	6,9	5,7	4,9
2015	66,5	64,8	56,2	50,1	44,4	36,4	29,8	19,2	15,2	12,9	8,7	7,2	6	4,9	3,9
2015	67,3	65,5	57,0	51,0	45,3	37,3	30,6	20,3	16,3	13,9	9,8	8,2	6,9	5,8	4,6
2. kvartal															
2008	63,8	61,3	52,1	43,8	37,7	30,7	25,0	17,0	13,4	10,8	8,2	6,5	5,2	4,2	3,3
2009	64,8	62,1	51,8	45,0	39,1	32,3	26,6	19,0	14,2	11,6	8,2	7,0	5,6	4,6	3,6
2010	64,9	62,6	52,2	44,8	39,6	32,9	27,7	19,2	15,6	12,2	9,1	7,1	6,1	4,9	4,1
2011	66,0	63,7	53,8	45,1	39,5	33,2	28,3	20,3	15,8	13,2	9,5	7,7	6,1	5,3	4,3
2012	66,9	64,7	56,7	49,0	41,4	34,1	29,3	20,7	16,7	13,7	9,8	8,0	6,6	5,3	4,6
2013	67,2	65,7	57,4	51,0	44,4	35,2	29,5	21,0	16,6	14,3	10,0	8,2	6,8	5,8	4,7
2014	67,8	66,1	58,2	51,8	46,4	37,9	30,5	21,1	16,8	14,2	10,4	8,2	7,1	6,0	5,1
2015	67,1	65,5	57,4	51,1	45,6	38	31,4	20,6	16,2	14	9,6	8	6,8	5,5	4,4
2015	67,9	66,3	58,1	51,8	46,4	38,9	32,1	21,5	17,2	15,0	10,6	9,0	7,7	6,4	5,3
3. kvartal															
2008	63,8	61,6	51,4	44,0	37,9	30,9	25,2	17,2	13,5	11,0	8,2	6,7	5,4	4,1	3,5
2009	65,1	62,1	51,2	44,6	39,0	31,9	26,7	18,7	14,3	11,6	8,4	6,8	5,8	4,8	3,6
2010	65,1	63,4	51,9	44,8	39,3	32,7	27,7	19,2	15,4	12,3	9,1	7,1	6,1	4,9	4,2
2011	66,2	63,8	54,9	45,5	39,6	33,0	28,2	19,9	15,9	13,1	9,3	7,8	6,2	5,3	4,4
2012	67,1	64,9	56,3	49,9	41,6	33,8	29,1	20,3	16,5	13,8	9,6	7,9	6,7	5,4	4,7
2013	67,4	66,0	57,2	50,9	45,1	35,1	29,3	20,6	16,5	14,1	10,1	8,1	6,8	5,9	4,7
2014	68,0	66,2	57,8	51,8	46,1	38,0	30,3	20,5	16,6	13,9	10,1	8,4	6,9	5,9	5,2
2015	67,2	65,3	55,7	50,4	44,9	36,6	30,8	19,1	15,3	12,9	8,7	7	6	4,9	4,1
2015	67,8	66,0	56,4	51,0	45,6	37,2	31,3	19,8	16,0	13,7	9,5	7,9	6,7	5,5	4,7

Kilde: 2008-2014 NAVs AA-register. Fra og med 2015 A-ordningen

Tabell C 2 Sysselsatte(AKU), lønnstakere(A-ordningen) og arbeidstakere(Aa-registeret), 60-74 år. 2008-2015

Kvartal og år	60-74 år		
	AKU(1000)	AA-register/ A-ordningen	Diff AKU AA/ A-ordningen
1. kvartal			
2008	221	188 764	32 236
2009	229	201 670	27 330
2010	236	209 531	26 469
2011	244	215 621	28 379
2012	256	226 415	29 585
2013	256	235 346	20 654
2014	268	243 039	24 961
2015	281	238 889	42 111
2015	281	245 821	35 179
2. kvartal			
2008	224	194 883	29 117
2009	235	205 999	29 001
2010	241	213 749	27 251
2011	248	220 987	27 013
2012	260	231 483	28 517
2013	263	240 623	22 377
2014	269	247 909	21 091
2015	287	247 544	39 456
2015	287	254 147	32 853
3. kvartal			
2008	224	197 104	26 896
2009	234	206 830	27 170
2010	242	214 972	27 028
2011	250	222 358	27 642
2012	255	232 149	22 851
2013	262	240 791	21 209
2014	270	247 620	22 380
2015	284	241 914	42 086
2015	284	247 139	36 861
4. kvartal			
2008	228	201 716	26 284
2009	237	210 153	26 847
2010	245	217 541	27 459
2011	251	225 871	25 129
2012	258	235 884	22 116
2013	266	243 571	22 429
2014	285	252 725	32 275

Kilde:

Figurregister

Figur 2.1	Lønnstakere etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008-2016.....	10
Figur 2.2	Utviklingen i lønnstakerprosenter for bosatte personer i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016.....	12
Figur 2.3	Menn, utviklingen i lønnstakerprosenter for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016.....	12
Figur 2.4	Kvinner, utviklingen i lønnstakerprosenter for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016.....	13
Figur 2.5	Lønnstakerprosenter etter kjønn. Bosatte personer 60 til 74 år. 2. kvartal 2008 og 2016.....	13
Figur 2.6	Utviklingen i lønnstakerprosenter for bosatte i ulike aldre med grunnskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016.....	14
Figur 2.7	Utviklingen i lønnstakerprosenter for bosatte i ulike aldre med videregående skole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015	14
Figur 2.8	Utviklingen i lønnstakerprosenter for bosatte i ulike aldre med universitet og høyskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015	15
Figur 2.9	Lønnstakerprosent etter alder og utdanningsnivå. Prosent av befolkningen med samme alder. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008 og 2. kvartal 2016.....	15
Figur 3.1	Andelen lønnstakere 62 år som kombinerer arbeid og pensjon etter pensjonstype. 2.kvartal 2009-2016	19
Figur 3.2	Andelen lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor. 2.kvartal 2009-2016	20
Figur 3.3	Andelen lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor og kjønn. 2.kvartal 2009-2016.....	20
Figur 3.4	Andelen lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter høyeste utdanningsnivå. 2.kvartal 2009-2016	21

Tabellregister

Tabell 1.1	Befolkningen og antall lønnstakere etter alder. 2. kvartal 2008-2016. Prosent	9
Tabell 2.1	Lønnstakerprosent og endring i lønnstakerprosent etter alder 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2016	11
Tabell 2.2	Bosatte lønnstakere 62-66 år fordelt etter utdanning, kjønn og sektor. 2. kvartal 2016. Prosent	16
Tabell 3.1	Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn. 2. kvartal 2009-2015	18
Tabell 4.1	Lønnstakere 65-66 år i arbeid både i 2015 og 2016 fordelt etter næring 2.kvartal 2015.....	22
Tabell 4.2	Lønnstakere 61 år i arbeid året etter fordelt etter næring. 2.kvartal 2009 - 2. kvartal 2015. Prosent	22
Tabell 5.1	Antall bosatte over 62-66 år som tar ut AFP etter AFP-ordning og kjønn. 4. kvartal	23
Tabell 5.2	Antall sysselsatte (bosatte) 62-66 år som kombinerer arbeid og AFP, etter AFP-ordning og kjønn. 4. kvartal.....	24
Tabell 5.3	Gjennomsnittlig arbeidstid per uke for sysselsatte (bosatte) 62-66 år etter uttak av AFP og kjønn. 4. kvartal	25
Tabell 5.4	Andelen sysselsatte 62-66 år som tar ut AFP i virksomheter med AFP-ordning. 4. kvartal	26
Tabell A 1	Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2016	28
Tabell A 2	Sysselsatte etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2016. 1 000.....	29
Tabell A 3	Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder og kjønn. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2016	29
Tabell A 4	Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, i prosent av ikke-sysselsatte i alt. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007 - 2016	30
Tabell A 5	Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, etter hovedsakelig virksomhet. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2010-2016. 1 000	31
Tabell B 1	Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter alder. 2. kvartal 2009-2016	32
Tabell B 2	Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn og sektor. 2. kvartal 2009-2016	33
Tabell B 3	Lønnstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter utdanningsnivå. 2. kvartal 2009-2016	35
Tabell B 4	Befolkningen (bosatte) 62-66 år etter uførestatus. 2. kvartal 2009-2016	36
Tabell C 1	Arbeidstaker/lønnstakerprosent etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år.....	40
Tabell C 2	Sysselsatte(AKU), lønnstakere(A-ordningen) og arbeidstakere(Aa-registeret), 60-74 år. 2008-2015	41

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9516-4 (trykt)
ISBN 978-82-537-9517-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

